

SINU

Nr 39

3. juuni 2015

METSA ÕPPELEHT

Mets

Erametsanduse toetused

**SA Erametsakeskus kaudu saab taotleda
nii Euroopa Liidu kui siseriiklikke metsandustoetusi.**

Taotlemisel on abiks Erametsakeskuse spetsialistid.

Toetuse liik	Kontaktisik	E-post	Telefon
Metsa inventeerimise ja metsamajandamiskavade koostamise toetus	Sirli Jakobson	siseriiklik@eramets.ee sirli.jakobson@eramets.ee	683 6057
Metsa uuendamise toetus	Sirli Jakobson	siseriiklik@eramets.ee sirli.jakobson@eramets.ee	683 6057
Erametsaomanike nõustamise toetus	Ingrid Tust	siseriiklik@eramets.ee ingrid.tust@eramets.ee	683 6057
Metsamaaparandustööde toetus	Laura Pärtel	siseriiklik@eramets.ee laura.partel@eramets.ee	673 6033
Pärandkultuuri säilitamise toetus	Mart-Ants Pavelson	mart.pavelson@eramets.ee	683 6064
Vääriselupaiga kaitseks lepingu sõlmimine	Priit Jõeäär	priit.joeaar@eramets.ee	683 6050
Metsaühistu toetus	Kertu Kekk	kertu.kekk@eramets.ee	673 6036
Natura metsa toetus	Mart-Ants Pavelson	natura@eramets.ee mart.pavelson@eramets.ee	683 6064
	Indrek Reinsoo	indrek.reinsoo@eramets.ee	683 6058
Metsameetme toetused	Kai Kraus	metsameede@eramets.ee kai.kraus@eramets.ee	673 6034
	Imre Kari	imre.kari@eramets.ee	683 6065
	Triin Nõmmik	triin.nommik@eramets.ee	683 6065
Metsanduse koolituste korraldamine	Priit Jõeäär	priit.joeaar@eramets.ee	683 6050

Erametsanduse veebileht: www.eramets.ee

MTÜ Eesti Erametsaliit

(metsaomanike esindaja, erametsanduse edendaja):
Mustamäe tee 50 (III korrus), 10621 Tallinn.
Telefon 652 5888, e-post erametsaliit@erametsaliit.ee.

SA Erametsakeskus

(metsanduslikud toetused, erametsanduse edendaja):
Mustamäe tee 50 (II korrus), 10621 Tallinn.
Üldtelefon 652 5333, e-post eramets@eramets.ee.

16

Sisukord

30

METSAOMANIK

- 4 Metsas liikujaid on üha rohkem...
- 5 Kui tihti kevadel istutatut hooldada?
- 6 Katse hakkemajandusel ohjadest haarata
- 7 Metsaomanikud ja kohalik hakkpuidukatlamaja
- 8 Kõige tähtsam on hooldusraie!
- 9 Rahu, ainult rahu!
- 10 Metsaomaniku kalender
- 11 Valgamaa Erametsaühing toob lapsedki metsa istutama

JAHIMEES

- 12 Jahimehi ja maaomanikke liitku põllutöö!
- 14 Hülgejaht tekitab küsimusi
- 15 Möödunud jahiaasta kokkuvõte
- 16 Kaugeltki mitte ainult rebase haigus
- 18 Katkupiirkonda lisandus viies maakond
- 19 Jahimehed ja riigimetsa ulukikahju

METSAELU

- 20 Uus õpik Eesti imetajatest
- 21 Jälle kuluks loodusvaatlejate abi ära
- 22 Aasta orhidee 2015 - kärbesõis
- 24 Kaaslane metsas - musträhn või tont?

24

8

- 26 Jahi- ja metsamehele oma loodusapteek!
- 27 Turvas kui tervisetood

TEATED

- 28 Eesti Jahimeeste Seltsis
- 29 Erametsaliit teatab
- 30 Tudengid õpivad erametsandust
- 31 Erametsaomanike koolitused

AMETLIK INFO

- 32 Olge tähelepanelik kasutusvalduse lepinguga!
- 33 Kohe on käes metsameetme toetuste taotlemise aeg
- 34 Uudised

22

SINU Mets
Metsa õppeleht

KIK
KESKKONNAINVESTEERINGUTE KESKUS

ERAMETSAKESKUS

Välja andnud
Projektijuht

Rahastanud
Teostus
Toimetanud

Kujundanud
Esikülje foto
Tagakülje foto

SA Erametsakeskus
Regina Hansen, tel 527 5151,
e-post regina.hansen@eramets.ee
Keskonnainvesteeringute Keskus
AS Postimees
Viio Aitsam, tel 526 9787,
e-post viio.aitsam@gmail.com
Anna Budanova
Ingmar Muusikus – kodukaku poeg
Viio Aitsam – rästik

12

Metsas liikujaid on üha rohkem...

Kõigile kasutamiseks mõeldud istumiskohtadega on tegelikult omajagu tegemist.

MIHKEL JÜRISSON
metsaomanik

Suitsetamis- ja lõkketegemisplat-sid erametsades said populaarseks tänu Eesti maaelu arengukava 2007–2013 meetmele 1.5.3, mis tähendas kahjustatud metsa taastamise ja metsatulekahjude ennetamise investeringutoetust. Meie ettevõtte Jürimets OÜ maadele kerkis selle toetuse abil viis avalikuks kasutamiseks mõeldud lõkketegemiskohta 2010. aastal.

Palju kasutajaid

Eesmärgiks oli ühest küljest tulekahjude ennetamine – et suitsukonid ei satuks metsa alla, vaid neid oleks võimalik jätta selleks ette nähtud kohtadesse. Teisest küljest oli siht pakkuda marjulistele-seenelistele võimalust jalga puhata ja keha kinnitada (soovi korral saab neis paikades ka grillida). Kuna meetme üheks tingimuseks oli, et lõkketegemiskoha vahetusse lähedusse pidi jääma vähemalt 5 ha metsamassiiv, asuvadki need meil peamiselt suuremate ja populaarsemate marjaringi seenemetsade ääres.

Toetuse taotlemine iseenesest üle jõu käiv ei olnud. Kuna suitsetamis- ja grillimis kohta käsitleti kui rajatist, polnud vaja tellida eraldi ehitusprojekti, küll aga oli vaja tegevus kooskõlastada päästeameti ja keskkonnaametiga. Toetuse määr oli 60% ja seda raha oli võimalik kasutada platsi ettevalmistamiseks, autoparkla tarvis ja lõkketegemiskoha inventari soetamiseks. Peamiselt ongi need enda rajatud istumispaigad varus-

Üks istumiskohtadest Mihkel Jürissoni metsas, pildistatud vahetult pärast rajamist.

tatud palgist laua ja pinkidega (koos katusealusega), grillimisresti, teadetetahvli, prügikasti, liivatünni, suitsukonide kogumistoru ja madalate pinkidega ümber lõkke istumiseks.

Lõkketegemiskohtade külastatavuse kohta võib öelda, et käiakse küll, mõnes kohas rohkem, teises vähem – seda on kõige parem jälgida prügikastide täituvuse järgi. Mäletan, et kui ehitustööd alles käisid ja koht polnud veel päris valmis, oli juba jälgi kasutamisest.

Aasta-paar tagasi sain ühtedelt toredatelt inimestelt sõnumi, milles väljendati tänu lõkketegemispaiga rajamise eest ja tunti südamest rõõmu selle koha üle. See on olnud kõige positiivsem tagasiside. Sain kinnitust, et on tehtud õiget asja. Kuid on olnud ka negatiivset kogemust, sest mitte kõik ei kasuta lõkketegemiskohta sihhipäraselt.

Omajagu tegemist

Meetmest 1.5.3 saadav toetus oli abiks lõkketegemiskohtade rajamisel, ainult oma rahaga oleks vast teinud vaid ühe oma pere tarbeks, kuhugi kõige südamelähedasemasse kohta. Kui tulevikus avaneb uuesti võimalus toetusega neid avalikke paikasisid rajada, siis teistele tegijatele soovitan seda teha küll, kuid enne tuleks kõik hooliga läbi kaa-

luda, kuna paikade hilisem hooldamine ja korrashoid on siiski arvestatav kulu. Lisaks prügikoristusele tuleb neid paikasisid suve jooksul paar korda trimmerdada, et ohjata umbrohtu. Iga paari aasta tagant tuleb puidust rajatise töödelda puidukaitsevahendiga, rääkimata lõhutud plakatite jms asendamisest.

Oma metsa me uusi istumispaikasisid lähitulevikus juurde enam ei raja, kuna neid on meil Vändra kandis nüüd metsaservades piisavalt. Tuleb ju arvestada, et olemasolevaid peab ka korras hoidma.

Muidugi hea tõdeda, et inimestele meeldib üha enam looduses liikuda, metsaande korjata või niisama piknikku pidada. Seda arvestades on selliste paikade olemasolu täiesti omal kohal. ♣

SUITSETAMIS -JA LÕKKETEGEMISKOHAD

- Teavet selle kohta, kus need toetusmeetme abil erametsadesse rajatud paigad asuvad, saab erametsaportaalist www.eramets.ee (link Kasulik ja huvitav).
- Erametsakeskus rõhutab sealsamas, et neid toetuse abil rajatud paikasisid käsitletakse kui avalikku hüve, millest on õigus osa saada kõikidel huvilistel.

Kui tihti kevadel istutatut hooldada?

Üldine reegel on, et väike taim ja viljakas maa vajavad enam hoolt.

EDA TETLOV
keskkonnaameti
metsauuenduse
peaspetsialist

Õige on, et uue metsa kultiveerimisel ei piisa vaid külvi- või istutustööst. Tehtud töö tulemuse määrab, kui hästi suudetakse kultiveeritu eest hoolt kanda: tõrjuda heintaimi, võsa, putukaid või metsloomi. Üldine reegel on, et enam hoolt vajavad väikesed ja valgusenõudlikud puutaimed ning viljakale maale tehtud metsakultuur.

Hooldusvajadus sõltub ka sellest, kuidas maapind kultuurile ette valmistati, ja sellest, mis seisukorras oli sel alal varem kasvanud puistu. Kui varasem puistu raiuti n-ö küpsuse saabumisel, pole alusmetsa palju ja rohttaimigi on esialgu vähe. Kui raiumisotsus tuli vastu võtta puistu tervislikust seisukorrist lähtudes, võib raiesmikul lisaks rohttaimedele kasvada ka istutatud noorele puule tõsist konkurentsi pakkuvaid puu-ja põõsaliike.

Jälgige rohukasvu

Paar-kolm nädalat pärast uue metsa istutamist oleks metsaomanikul mõistlik tehtu üle vaadata. Esimene hooldus uues metsakultuuris tuleks teha siis, kui rohttaimed on kasvanud pea põlvkõrguseks. Seega, sõltuvalt heinakasvust, kusagil juunis jaanipäeva paiku. Rohttaimed võib maha niita või tallata. Tallamine on mõistlikum, sest niidetud heintaimede asemele kasvab kiiresti uus rohi.

Hea on selle töö juures kasutada abivahendina lehereha või keppe, millega saab heina enne tallamist maha vajutada. Mõistlik ei ole heina koos juurtega välja kitkuda, sest selline töö võib liigu-

tada ka istutatud noort puud. Võsalõikajaga seda tööd tehes peab eriti valvas olema, et istutatud puutaimi maha ei niidaks. Praktilised metsamehed kasutavad istutatud puutaimede märkimiseks värvi või värvilisi linte, mis teevad hooldajal taimede leidmise hõlpsamaks. Ulukipeletusvahendiga töödeldud taimed on samuti rohu seest kergemini leitavad.

Viljakal alal tuleks teine rohu eemaldamine ette võtta juulis-augustis. Viimane hooldus oleks paras teha septembrikuus. Siis tuleks jälgida, et kulu ei langetaks taimedele ega koolutaks neid maha. Hooldustöid ei ole mõistlik teha põuapeerioodil, sest siis võib rohutõrje kultuuri hoopis hukule viia.

Ärge niitke kogu ala

Valgusenõudlikud puuliigid - harilik mänd ja arukask, vajavad enam tähelepanu. Nende puhul kipuvad heintaimedele alla jäänud puutaimed kannatama seenhaiguste ja ka putukate rüüste tõttu. Tihe rohi, kus õhk ei liigu ning on nii soojust kui niiskust, on parim kasvukeskkond seenhaigustele.

Lihtsam on istutatut leida, kui taimed on pandud ettevalmistatud pinnale. Mättalt või istutusvaost leiab ikka taimed üles, kui hein just inimesele rinnuni ei ulatu. Kui on teada, mis vahekaugusega taimed istutati, on samuti nende leidmine lihtsam. Ettevalmistuseta suures raiesmikul on taimede leidmine keerulisem, kui taimeridade märgistamiseks pole kasutatud markeerimistokke.

Praktikute hinnangul on parem hoida heinast puhas taimede ümbrus, mitte kogu raiesmik. Metsloomad tulevad parima meelega matti võtma puhtaks niidetud alale.

Kui piirkonnas on eelmiste aastate okaspuuraiesmikke, peab valmis olema ka männikärsaka tõrjeks. Taimi võidakse kärsaka vastu töödelda ka taimlates, aga kui seda pole tehtud, tuleb esimeste kärsakate leidmisel ette võtta istutatud puutaimede töötlemine selleks sobivate vahenditega või siis asuda kärsakaid ära korjama.

Metsaomaniku hooldustöö tulemus on heakasuline noor mets, mitte rohukasv.

VIO AITSAM

Varakult tuleb väikestel puudel hakata heintaimedega konkureerima.

MÄNNIKÄRSAKAS

- On mardikas kärsaklaste sugukonnast.
- Ta kõval tumepruunil kehal on kollakaist soomustest tähnid või vöödid.
- Vastne areneb kannujuurtel või raiejäätmeil. Valmik närib noorte okaspuude koort.
- Silmatorkavaim märk ta olemasolust on väikesed näritud laigud istutatud puukese tüvel.

Katse hakkemajandusel ohjade

Saare valla kogemus: esimene energiaühistu tuli turuolukorrast tingitult lõpetada.

ÜLO KRIISA
metsakonsulent

Jõgevamaa MTÜ Saare valla erametsaomanike ühing koostöös Saare vallaga esitas 2010. aastal taotluse maaelu arengukava Leadermeetmest puiduhakkuri soetamiseks. Olemas oli hakkimist vajav puiduressurss ja kohalike erametsaomanike tahe väheväärtuslikku puiduressurssi kasutada.

Plaan oli abistada erametsaomanike selle puidu realiseerimisel, et suurendada ka metsade majandamise soovi. Kuna vallal oli samas soov halukütkel katlamajad kaasajastada ja üle viia hakkpuiduküttele, oli huvi ja eeldus koostöös Saare valla ja MTÜ Saare valla erametsaomanike ühingu vahel olemas.

Kohalikest erametsaomanikest moodustati hakkpuidu tootmiseks kohalik kaheteistkümneliikmeline energiaühistu OÜ Saare Bioenergia, mille osakapitaliks 120 000 Eesti krooni. Arutasime tookord OÜ Saare Bioenergia ka katlamaja haldamise mõtet, kuid esmalt oli vaja hakke tootmine käima saada. Saare valla erametsaomanike ühing oleks nii või teisiti jäänud mittetulundusühinguks - eriülesannetega majandamisüksusi saab moodustada omaette, vastavalt MTÜ erametsaomanike metsade majandamise vajadustele ja võimalustele.

Hakkur siiski hangiti

Kuna riigiettevõtte Eesti Energia lõpetas Narva SEJ hakkpuiduga kütmi-

se ning Saare valla katlamajade üleviimine hakkpuiduküttele ei õnnestunud (omafinantseerimine käis üle jõu), hakkpuidu müügi võimalused hoopis vähenesid. Turuolukorrast tingituna lõpetas OÜ Saare Bioenergia tegevuse.

Hakkuri soetamine osutus siiski võimalikuks 2013. aasta detsembris põllumajandusettevõtte TÜ Kaarli abiga, kuna põllumeestel oli huvi ja võimalus hakkuri ostu omafinantseerida. Põllumajandusettevõttel oli olemas juba hakkuri töölerakendamiseks vajalik tehnika ja tööjõud ning tekkis ühtlasi võimalus talveperioodil vaba tööjõudu rakendada.

●● Soojus- ja elektrienergia tootmisel saaks väheväärtuslikku puitu palju rohkem kasutada. ●●

Koostöös on sõlmitud vara rendileping, mille alusel põllumehed puiduhakkurit kasutavad. Tarnelepingud sõlmib samuti TÜ Kaarli. Erametsaomanike ühingu ülesandeks on varustada ettevõtmist lepingute täitmiseks vajamineva puiduressursiga ja tutvustada metsaomanikele hakkpuidu kvaliteedinõudeid. Selleks korraldatakse erametsaomanikele õppepäevi.

Esmalt on hakitud ja müüdud TÜ Kaarli põllumaade äärset võsa. See on heaks võimaluseks omandada vilumust hakkuri töövõtetega.

Otsime koostöövõimalusi

Praegu töötab puiduhakkur Kesla C645 ikkagi vaid 30% koormusega. Käib puiduhakkul töötava Vara katlamaja varustamine, teenustööde tegemine ja hakke müümine vahendajatele. Soovitud tulemust me ei ole veel saavutanud, kuid otsime endiselt koostöövõimalusi.

Momendil saavutatu on saanud või-

Puiduhakkevarud Vara katlamaja laoplatsil. Hakkur talviti käib võsalõikus ja siis veetakse ta võsavirnade piisab põldude vahel kasvavast võsast, suuremate teh-

malikuks tänu Saare valla, Erametsakeskuse ja metsaühistu liikmete koostööle. TÜ Kaarli on samuti Saare valla erametsaühingu liige.

Praegu võtame osa hakkemüügi pakkumisest AS Tartu Fortumile. Otsenüügilepingu õnnestumisel saaks erametsaomanik puiduhakke eest õiglasema hinna. Sellest suureneks metsaomanike huvi väheväärtuslikku puitu müüa ja hakkur saaks täiskoormusel töötada.

Soojus- ja elektrienergia tootmisel saaks väheväärtuslikku puitu palju rohkem kasutada. Kahjuks on Eestis puudu talupojamõistusega otsustajatest, kes siin rikkust näeks.

See on küll selgeks saanud et hakkpuit on odavam küttematerjal. Tegevust on taastuvressursiga ja kohaliku hakkpuidu kasutamine annaks maa- ja piirkondades tööd.

Otsustajatel oleks seega tark rohkem kaaluda põlevkivi ja hakkpuidu kasutamise kasutegureid.

st haarata

Metsaomanikud ja kohalik hakkpuidukatlamaja

ÜLO KRIISA

Kas metsaomanike oma energiaühistu, et kohalik hakkematerjal kasutada ära kohalikus hakkpuidukatlamajas, on reaalsus või ainult unistus?

ÜLO KASK

Tallinna
tehnikauilikooli
teadur

Teema on olnud päevakorral juba aastaid. Ühe europrojekti raames püüdsime ka käivitada paljuräägitud ettevõtmist (kohalik metsaühistu varustab kohalikku katlamaja, vt ka kõrvallugu - toim.) Jõgevamaal Saare vallas. Mõte oli, et omavalitsuse halgudega töötav katlamaja antakse või müüakse lõpuks metsaühistu bilanssi ja nemad siis hakkaksid väikese kaugküttevõrgu tarbijatele soojust müüma. Kahjuks jäi see paljude asjaolude tõttu teostamata, samas näiteks Soomes ja Austrias on analoogsed skeemid täiesti elujõulised.

Praegu on Eesti Arengufondi eestvedamisel käimas energiaühistute programm, kus püütakse leida majanduslikult põhjendatud ja juriidiliselt elluviidavat mudelit energiaühistute toimimiseks. Siin on samuti üks ühistualge. Sesse peaks kuuluma nii metsaühistu kui vallale kuuluv soojusettevõte. Praegune õigusruum ei lase neil päris ladusalt koos töötada.

Minu arusaamist mööda peaksime eeskujul võtma Soomest. Seal kuulubki metsaühistule ka katlamaja (või on ta selle rentinud) ja nad müüvad tarbijatele

TULEVIK

Eesti metsaomanikule on peamiseks probleemiks madalamakvaliteedilise puidu (paberipuit, küttepuit) realiseerimine ja hind.

Paberipuidu müügil sõltutakse peamiselt ekspordist. Võtmeküsimuseks Eestis on luua sellele puidule alternatiivseid kasutusvõimalusi.

Kõige reaalsem oleks lähitulevikus keskenduda puiduenergeetika arendamisele. Selles valdkonnas prognoositakse nõudluse kasvu nii Euroopas kui Eesti siseturul. Eelkõige kasvab nõudlus puidugraanulite ja hakkpuidu järele.

Allikas: Maaülikooli uuring "Peenpuidu väärindamise turumajanduslik analüüs", 2014

TÜ Kaarli kiiretel põllutööaegadel seisab, kuid juurde tööle. Kohaliku katlamaja varustamiseks ühingu korral on kohalikest erametsadest lisa vaja.

ÜLO KRIISA

Hakkur Kesla tööd ootamas.

Meie metsaühistu liikmetel on küll korduvalt tekkinud küsimus, miks investeeritakse praegu põlevkivisse kaugel välismaal, selle asemel, et suurendada kodus Narvas hakkpuidukatelde efektiivsust.

Saare valla erametsaomanike ühing (tegutseb mittetulundusühinguna) on asutatud 2000. aastal. Tänavuse veebruaris seisuga on ühingu 235 liiget, kellele kuulub kokku 3806 hektarit metsamaad. ☘

soojust. Kaugkütetorustik kuulub üldjuhul kohalikule omavalitsusele. Asi toimib nii, et metsamehed varuvad kütust ja käitavad katlamaja ning müüvad soojust, kuid võrku haldab ja hooldab vald firma või üksus. Kui katlamaja kuulub kolmandale firmale, siis see on huvitatud (ja sageli kohustatud) korraldama kütusehankeks konkursse ja seal ei pruugi alati kohaliku metsaühistu mehed võita.

Teema on ühesõnaga pikka aega susisenud, kuid erilist edasiminekut ei ole. Eks näeme, mida arengufondi energiaühistute programm meile aastalõpuks toob. ☘

Vt ka arengufondi veebilehte
www.energiayhistud.ee.

ENERGIAÜHISTU - kas asukoha põhiselt või muude ühiste huvidega seotud isikute koos tegutsemise vorm, mille peamine eesmärk on toota ja jaotada oma seadmete kaudu elektrienergiat ja soojust ühistu liikmetele.

Kõige tähtsam on hooldusraie!

Noorendikus tehtud hooldusraiest oleneb, milline mets seal lõpuks kasvab.

Noor mets on tavaliselt tihe. Kui loodusliku uuenduse tingimused on soodsad, võib hektaril kasvada isegi 10 000–50 000 puud. Kõik nad konkureerivad omavahel toitainete, vee ja valguse pärast. Kui metsaomaniku siht on metsast tulu saada ehk tulevikus müüa kvaliteetset puitu, tuleb varakult hakata tegelema hooldusraietega.

Tulevikumetsa nimel

Hooldusraied on seega metsakasvatustlikud võtted, mis jaotuvad valgustusraieks (10-25-aastases puistus) ja harvendusraieks (vanemas puistus). Kolmas hooldusraieliik on veel sanitaarraie, aga see on seotud metsa tervisliku seisundiga - tehakse nakkuste, putukate massleviku jms korral, vajadusel mis tahes vanuses puistus.

Varajast hooldusraiet ehk valgustusraiet soovitakse kindlasti teha loodusliku tekkega puistus ja sellises istutatud metsas, kus on rohkelt looduslikku metsauuendust. See tähendab, et otsuseid tuleb teha konkreetse metsa järgi.

Sisuliselt tähendab valgustusraie puistu liigilise koosseisu kujundamist ning puude valgus- ja toitetingimuste parandamist. Seda tehakse 10-25 aasta vanuses metsas, vajadusel raiet korrates 5-7 aasta pärast. Raiutud puit jäetakse metsa, kuna selle kokkuvedu oleks liiga kulukas.

KUIDAS HINNATA PUUDE ARVU?

Puistus, kus valgustusraie üks etapp on tehtud, tuleks võtta 4 m pikkune kaigas ja teha sellega ring enda ümber. Kõik puud, mis jäävad ringi sisse, tuleb kokku lugeda.

Kuna selle ringi pindala on 50 m² ja üks hektar on 10 000 m², selgub hektaril kasvavate puude umbkaudne arv, kui kokkuloetud puude arv korrutada 200ga. Näiteks: ringi sisse jäi 10 puud; hektaril kasvab 10x200 ehk 2000 puud.

Allikas: Noore metsa hoolduse õppevideo, www.eramets.ee, Link Uudised ja sündmused, alajaotis Telesaated

Klassikalise metsakasvatuse järgi raiutakse esimese valgustusraiega välja puud, mis peapuuliigi kasvamist takistavad, teisel etapil hakatakse harvendama ka peapuuliiki. Eesmärk on, et puud asetseks puistus ühtlaselt.

Silmas peetakse, et kasvama jääks terved, sirged, hästi laasunud tüve ja korraliku võraga puud. Samas ei raiuta metsa liiga hõredaks. Pärast valgustusraiet jääb hektari kohta alles 2000–6000 puud, väga tihedate noorendike puhul ka kuni 10 000 puud hektarile. Valgustusraietest ei ole kasu, kui puistu hilisemas eas ei järgne harvendusraied. Nendega jätkatakse haigete, kehvamate tüveomadustega jms puude väljaraiet. Küpses metsas mahub lõpuks hektarile kasvama vaid umbes 400–600 puud.

Võrreldes valgustusraiega on harvendusraie selline metsakasvatustvõte, mis võimaldab metsaomanikul juba ka puidu müügiga tulu saada. Kui valgustusraie on jäänud tegemata, ei tasu seda tulu loota.

Aeg plaane teha

Noore metsa hooldusraie parimaks ajaks peetakse varakevadet ja hilissügist, mil metsas on lihtsam liikuda ja pole karta, et oma tööga lindude pesitsemist häiritakse. Suvi on aga hea aeg nende raiete planeerimiseks. Hooldusraie tegemine on nii tähtis, et metsaomanikel on võimalik selleks tööks küsida Erametsakeskuse kaudu toetust. SM

HOOLDUSRAIE TOETUS

- On üks maaelu arengukava met-sameetme toetusi.
- On mõeldud kuni 30-aastases puistus tehtavaks valgustus- või harvendusraieks.
- Taotleda saab 8.–15. juunini füüsilisest isikust metsaomanik, mikroetevõtja (sh FIE) või metsaühistu.
- Taotluse saab esitada E-PRIA portaalis (epria.pria.ee), digitaalselt allkirjastatuna e-posti teel, posti teel ja Erametsakeskuse kontoris.
- E-post: metsameede@eramets.ee, postiaadress: Mustamäe tee 50, 10621 Tallinn.
- Lisainfo www.eramets.ee või lähimast metsaühistust.
- Küsimused ja abi tel 683 6065, 673 6034.

Allikas: Erametsakeskus

Kaasik, kus on tehtud valgustusraie.

VIIO AITSAM

Rahu, ainult rahu!

Mida teha, kui oled
metsa ära eksinud?

VLADIMIR
KOSMANENKO
koolitaja

Usun, et paljudel metsas liikujatel on olnud hetki, kus suund kaob käest või on liigutud planeeritust kaugemale. Jahimehed ja metsaomanikud tunnevad üldiselt ju lähikonna metsi hästi, aga kui näiteks metsaomanik ise elab linnas ja käib oma metsas vähe, võib temalgi probleeme tulla.

Ka oma metsa läbi ja lõhki tundval omanikul võib ette tulla olukordi, kus omal jõul metsast välja ei saa. Rästiku salvamist, kuumarabandust või mõnda terviseriket ei oska meist keegi ette ennustada.

Vaja on head ettevalmistust

Silmas tasub pidada vanu tuntud tõdesid - enne metsa minemist ütle kellelegi, mis suunas ja kui kauaks lähed. Kui ei olda endas kindel, ei tasu üldse üksi minna. Ja põhineu kriitilisteks olukordadeks: võtke asju mõistlikult, säilitage rahu.

Eksimise vältimiseks saab näiteks kasutada teemärke, punaseid lintse vms. Tähisted on eriti olulised, kui piirkond on tundmatu. Kui võõras metsas kasutatakse märkideks näiteks kilekotte vms, tuleb need muidugi hiljem koju minnes kaasa korjata.

Kui on plaan minna sinna, kus ei ole enne kunagi käidud, tuleb kõigepealt piirkonnaga kaardi järgi tutvuda. Tänapäeva nutitelefonid teevad asja väga lihtsaks, aga metsas ei pruugi levi olla. Kes eelnevalt kaarti vaatas, sel on ettekujuatus olemas, kui kaugel lähimad teed võiks olla.

Mida kaasa võtta?

Kindlasti tasub metsa kaasa võtta vett, lutsukomme, vile, tikud, telefon, tasku-

VLADIMIR KOSMANENKO

Et ennast paremini märgatavaks teha, võid puu n-ö ära ehtida käepäraste vahenditega.

lamp, esmaabikarp. Vastavalt teadmistele/kogemustele koti sisu muidugi varieerub.

Kui pole just plaanis jaht või fotojaht, tasub riietuda värviliselt, silmatorkavalt, et oleksid metsas kaugelt eristatav.

Ka siis, kui ära ei eksi, on kõik kaasa võetu kasulik - vesi on ju hea kuumal päeval ja komm annab energiat.

Mida teha, kui on ära eksitud?

Kui siiski see juhtus, tuleb otsustada, kas jääda paigale või veel liikuda. Kui kaasas on mobiiltelefon ja ka levi olemas, ei tohiks suuremaid probleeme olla. Enne abi kutsumist vaja vaid valmis vaadata, kas lähikonna looduses on midagi eripärast ja silmatorkavat, mida võimalikele otsijatele või vastutulejatele kirjeldada.

Hädas olles saab mobiiltelefoniga helistada ka siis, kui levi ei ole - võta SIM-kaart telefonist välja ja helista hädabasse 112. Sagedasemad metsas liikujad muide eriti nutitelefone ei eelista - kõige tavalisema Nokia aku peab väga hästi vastu ning kindel on, et ta ekraan ei „tardu”.

Kui päästjad on välja kutsutud ja on lootust, et nad on varsti lähikonnas, siis tuleb end kuuldavaks teha. Just nüüd kulub ära vile. Kui seda pole, saab näiteks puuks üksteise vastu lüüa - mis tahes asjaga saab heli tekitada.

Kui tuleb metsas ööbida, tasub valida puu, mille juurde jääda. Selleks sobib hästi mõni vana kuusk, kelle all on alati kuivi oksid ning kes pakub ka kaitset vihma eest. Kuuse oksad on parim materjal, millest endale istumiselust teha - et soe kehast välja ei läheks.

Sooja hoidmine on üks tähtsamaid asju, millele metsas ööbija peab mõtlema. Kui on võimalik lõket teha, on hästi. Kui mitte, tasub kuuselt abi otsida ja endale ta okstest puu alla mõnusa pesa teha. ❄️

MIDA TEHA, KUI RÄSTIK SALVAB?

- Rästik üldiselt väldib inimeste seltskonda ja salvab n-ö viimases hädas.
- Vale käitumine on abistajate paanika, mürgi väljajäätmine ja kannatada saanud jäseme liigutamine.
- Õige on säilitada rahu, salvata saanu peaks lamama liikumatult.
- Tähtis on, et hammustuskohale oleks liikumatu - paigalda kompressioonide (mitte žgutt, mis ei takista mürgi levikut).
- Tähtis on, et salvatut saanu jõuaks ruttu haiglasse. On parem, kui ta ise ei liiguks.
- Mürgistusteabakeskuse telefon on 16662, häirekeskusel 112.

Allikas: terviseamet

Metsaomaniku kalender

Juuni

- Harvendusraieid ei ole mõistlik teha – puudel on koor väga lahti ja vigastused tulevad kergesti.
- Kui raieid teha kaasikutes, tasub koguda laoplatidel kasetohtu – paneb põlema ka märja puu.
- Lindude pesitsemise aeg, seepärast pole hea aeg noorendike hooldamiseks.
- Kuu keskel valmib jalaka ja künnapuu seeme.
- Mais istutatud kultuurile tasub teha esimene rohutõrje.
- Metsakraavide kaevamise ja puhastamise aeg.
- Metsateed seatakse korda, roopad tasandatakse ja täidetakse kruusaga.
- Kooreüraskite hävitamiseks tuleb kuu lõpul püüdispuud metsast välja viia, parim variant, et saeveskisse.
- Tuleohtlikumates paikades puhastatakse sihid ja teeääred kanarbikust ja kulust.
- Valmistatakse haava-, vaarika- jms vihtasid metskitsedele. Saunavihad tulevad head kohe pärast jaanipäeva.

Juuli

- Tavaliselt liiga palav metsatöödeks. Kui põhjavesi on väga madalal, võib õnnestuda raiuda soomuldadel.

- Metsamaterjali riknemise oht suur. Ja osa saeveskitest on puhkusel.
- Kuu lõpul või järgmise alguses valmib kase seeme. Metsas võib uuenduseks piisata maapinna ettevalmistusest, kui kasepuistu on lähedal.
- Taimlates käivad rohimistööd.
- Jätkuvad kraavitööd.
- Jätkatakse kooreüraskite hävitamist püüdispuudel või tuulemurrupuudel.
- Sobib istutada metsa noori kase potitaimi.
- Aeg hooldada metsakultuure.

August

- Algab hea aeg noorendike hooldamiseks. Kuna põhjavesi on väga madalal, võib õnnestuda raiuda ka soomuldadel. Risk on aga väga suur, kuna on kõige sademeterohkem kuu. Samuti on suur materjali riknemise oht ja saeveskites on puhkuseaeg.
- Taimlas jätkub rohimine, tõrjutakse seenhaigusi.
- Metsateedel parandatakse ja uuendatakse katkised sillad.
- Kuivendustööd ja kraavide puhastustööd jätkuvad.

Allikas: Metsaomaniku käsiraamat

Suvi on ka kraavide puhastamise aeg.

KES SEE AASIA SIKK ON?

Aasia sikk (*Anoplophora glabripennis*) on uus putukkahjur Euroopas, kes kujutab leviku korral endast tõsist ohtu ka Eesti metsadele. Aprillis tuvastas põllumajandusamet piirkontrollil ta Eestis esmakordselt siia toodud kivimite puidust pakkematerjalist. Ta on must, valgete laikudega kuni 35 mm pikkune, pikkade tundlatega mardikas. Vastne on jalutu, kuni 50 mm pikkune. Ta on võimeline talvituma puidus muna-, vastse- ja nukustaadiumis.

Aasia sikk levib lehtpuidust pakkematerjali, kaubakonteinerite, küttepuidude ja muu puiduga, puittaimede istikutega, Hiinast ja Jaapanist pärinevate bonsaitaimedega.

Ta kahjustab lehtpuuliike (näiteks vaher, paju, kask jne), elab puu tüves ja võras ning närib puitu suuri käike ja auke. Välised kahjustustunnused ongi mahlavoolus putuka koosseisest näritud munemislehtritest ja vastsekäikudest koos ning nukust väljunud mardika väljumisavad ja nendest välja surutud näripuru. Mahla immitsemine koorevigastustest meelitab ligi teisi putukaid.

Euroopas oli Aasia siku esmaleid 2001. aastal Austrias. Hädas ollakse temaga ka Ameerika mandril.

Allikas: põllumajandusamet

KUIDAS KORISTADA RAIESMIKKU?

See sõltub ka sellest, kuidas pärast uuendusraiet on plaanis metsa uuendada. Raielangid, välja arvatud valgustusraielangid, puhastatakse raidmetest raietöö ajal või pärast seda.

Lubatud viisid on: hunnikutesse või vallidesse kogutud raidmete kõdunema jätmine või põletamine; raidmete ülepinnaline põletamine (ainult eritingimusega); raidmetega kokkuveetee tugevdamine; raidmete tükeldamine ja laialilaotamine; raidmete äravedu langilt.

Raidmete äravedu langilt pole lubatud loo- ja nõmmemetsades. Põletamine on tuleohtlikul perioodil keelatud. Vallidesse või hunnikutesse kõdunema jäetavad raidmed ei tohi katta enam kui 20% raielangi pindalast.

Kui uuendada tahetakse istutusega, tuleb valle jättes jälgida, et saaks raiesmikul maapinna ettevalmistust teha. Raidmete tükeldamist ja laialilaotamist võib kasutada uuendusraietel, kui ala jäetakse looduslikule uuenemisele. Enamasti kasutatakse seda hooldusraiate puhul. Raidmete äravedu kasutatakse enamasti lageraiete korral.

Raidmed on: oksad, ladvad, raielangile jäänud tüvepuit, raiutud järelkasv ja raiutud alusmets.

Allikas: metsa majandamise eeskiri, Erametsakeskus

Valgamaa Erametsaühing toob lapsedki metsa istutama

Valgamaa Erametsaühingu 12-aastane areng on kena nii tulpdiagrammis kui ka päriselus.

REGINA HANSEN

Erametsakeskuse kommunikatsiooni-juht

VALGAMAA ERAMETSAÜHING

Hetk ühelt Valgamaa Erametsaühingu korraldatud metsapäevalt.

Joonistelt võib näha, et nii ühistu liikmete, palgitihumeetrite, teenuste hulga kui ka istutatud taimede poolest liiguvad näitajad pidevalt ülesmäge.

2002. aastal seitsme liikmega alustanud ühistus on nüüdseks 356 liiget, hoogsalt on käima läinud ühine puidumüük, taimede ost ja istutamine, lisaks on ühistul jaksu panustada ühistute katusorganisatsiooni (Eesti Erametsaliit) tegevusse. Tänavu valisid kolleegid parimaks ühistujuhiks just Valgamaa Erametsaühingu juhatuse esimehe Atso Adsoni.

Kiire arengu juures pole unustatud metsaomanike ja kooliõpilaste harimist – selle tööloigu eest hoolitseb juhatuse liige Helju Leosk, kes on ühistu üks eestvedajaid selle algusaegadest peale.

Puu istutaja saab kogemuse

Kõik langed peaksid saama noore metsaaga uuendatud, on ühistu põhimõte. Tänavu panid metsaomanikud maha peamiselt kuuske (171 000 taimet), aga ka 14 100 kase- ja 15 300 männitaimet.

„Puu istutamise kogemuse võiks anda lastele juba maast-madalast,” ütleb Atso Adson. „Sellest tööst algab kogu metsakasvatustliku tegevuse ahel. Kui laps saab selgeks, milliseid töid see hõlmab, siis oskab ta ka täiskasvanuna selle ressursi väärtust paremini hinnata. See, mida raiume, on vanaisade aegne puu.”

Adsoni sõnul ei saa metsa kasvatada üksnes inimese soovi kohaselt või raamatutarkuse abil – metsaomanik peab õpima ka loodust kuulama. Näiteks pole „õiget” vastust küsimusele, milliseid puid tasub täna majandusmetsa istutada. Reeglina arvatakse, et küllap kuuske, aga tegelikult ei tea ju keegi, millise puidu järele on nõudlust poole sajandi pärast.

Koos majandada on mõistlik

Ühistu alustas puidu ühismüügi korraldamisega 2011, varutud puidu müüjaks on Keskühistu Eramets. Turustatud puidu maht kasvas kiiresti just mulu. Valdava osa raiemahust moodustavad okaspuud.

Omanikud on Adsoni sõnul aru saanud, et ühismüük on läbipaistev, puidu liikumine ja tehingud on täpselt jälgitavad. Nüüdseks on tekkinud juba oma „roheline ladu” koos võimalusega töid otstarbekalt korraldada. Logistika pealt tuleb kokkuhoid ja omanikule jääb selle võrra rohkem raha kätte.

Metsa ülestöötamisel tehakse kaup usaldusväärsete teenusepakkujatega, kelle huvi eramaadel toimetamiseks sobivasse tehnikasse investeerida kasvab koos töomahuga. „Meie partnerid on hakanud mõtlema kergema tehnika soetamisele, sest raskemate masinatega ei pääse pehmemal maal igale poole ligi,” täpsustab Adson. Ta ütleb, et puidu

müügil annavad omanike jaoks siiani tunda sõja jäljed. „Meil on siinkandis üksjagu „rauapalki”, sest vanemad majandamata metsad on mürsukilde ja kuule täis.” Saeveskid selliste palkide eest paraku mõistlikku hinda ei maksa ega anna neid ka (v.a. Imavere) tagasi.

Adson ütleb, et ühistu aitab ka kinistu-oksijoneid korraldada, aga maad müüakse vähe. „Majandada on ikkagi mõistlikum kui maa odavalt ära anda. Selleks ühistud loodud ongi, et ka viie hektari majandamine oleks omanikule võimalikult tasuv.”

Metsatarkusi vajab suur ja väike

Metsa eest hoolitsemise tarkust jagab liikmetele Helju Leosk. „Kui ees on istutustööd, tuleb metsaomanikele meelde tuletada, kuidas taimi hoida, juuri karpida, milliste vahekaugustega istutada.”

Leosk on võtnud südameasjaks ka kooliõpilaste metsahariduse – juba paarikümmend aastat (varem riigi metsamajandis) on ta hoolitsenud selle eest, et lapsed saaksid igal kevadel koolipinkide tagant metsale-loodusele lähemale, et ühiseks kasvama panna uus metsapõlvkond.

Metsapäevad Valgamaal toimuvad alates 2005 (esialgu KIKi, nüüd Erametsakeskuse toel). Tänavu oli 4 metsapäeva ja osales 160 õpilast. Ühistu spetsialistid õpetavad lastele töövõtteid ja tööde vahetajal ka ümbritsevat loodust tundma. ☘

Jahimehi ja maaomanikke

Viimane ja kõige õigem aeg on mõelda ulukite söödapõldude rajamisele.

**PRIIT
VAHTRAMÄE**
jahimees

Söödapõllud on üks osa jahindusest. Ühest küljest näitab nende olemasolu, et jahimehed mõtlevad natuke ette - kui peaks tulema karm talv, on metsloomadel võimalus saada söödapõllult lisasööta.

Veel eelmisesse jahiseadusesse oli sisse kirjutatud jahimaakorraldus, mille alusel oli kõikidele jahiseltsidele määratud normid, kui palju lisasööta (kilodes loomaliigi isendi kohta) pidi selts metsa viima. Näiteks meie seltsi viimase jahikorralduse (2000-2009) norm metssea kohta oli 200 kg kartulit või tammetõrusid ja 100 kg viljajäätmel.

Jahikorraldus määras ka ulukite optimaalse arvukuse - meie jahimaadel mets-sigu 52. Seltsil oli seega kohustus viia sigadele muud lisasööta 10,4 t ja vilja 5,2 t. Kui täiesti ausalt öelda, siis ega sellist kogust sööta küll metsa ei viidud.

Söödapõld kui meelitaja

Praegusest jahiseadusest jahikorraldust enam ei leia ja seega jahiseltsidel enam seadusega sätestatud lisasöötmiskohustust ei ole - riigil ei olnud tahtmist ja/või raha, et jahimeestele teaduslikel alustel ettepanekuid teha.

Samas jahimehed teavad, et metsast saamiseks tuleb sinna midagi ka anda, loomade vajadus lisasööda järele on ju alles. Viimaste teaduslike uuringute järgi (Tartu ülikooli teadur Ragne Oja) on söödaplatsid ja -põllud vajalikud, et meelitada loomi ka maaomanike maadelt eemale. Iga loom

●● **Söödaplatsid ja -põllud on vajalikud, et meelitada loomi ka maaomanike maadelt eemale.** ●●

vajab toitumiseks kindlat kogust sööta ja kui ta seda ei saa sööda-kohtadest, siis paratamatult sööb kõhu täis mujal. Toiduks võib saada ka mets või põllukultuur.

Teame, et siga armastab tuhnida ja see on tal kõige põhilisem viis toitu hankida. Hea näide on, kui söödaplatsile sai viidud kaks ämbrit kartulit, millest üks sai maasse kaevatud ja teine kõrvale maa peale valatud. Järgmine kord oli maa sees olnud kartul sööduks, kuid maapealne söömata.

Kui sügisel saavad põllumeestel põllukultuurid koristatud, ei olegi sigadel muud võimalust kui otsida sööta maa seest või põhuvaalude alt. Selleks peavad nad tingimata käiku laskma oma kärsa, mis aga meist paljudele ei meeldi.

Siin tulevadki maaomanikele abiks jahimeeste rajatud söödapõllud, mis meelitavad metsloomi hoopis sinna toituma.

Mitte ainult sigadele ei ole vaja söödapõlde, vaid ka teistele sõralistele (hirm, põder, metskits), jänestele ja meie suurkiskjale karule, kes hirmsasti armastab kaera. Ikka ja jälle lähevad nad „maiestama“ kellegi põllule või metsa, kui juhuslikult ei ole läheduses, mõnel metsalagendikul, metsaäärsel ribal või soo ääres söödapõldu, mis rajatud ekstra metsloomade jaoks.

Söödapõld aitab metsloomadel mitmekesistada oma toidulauda ja ühtlasi hoiab nad ära „patu pealt“, mis tegelikult on patt ainult inimeste silmis.

Väljapääs küttijaile

Söödapõldudel on jahimajanduses ka teine tähtis roll - seal on võimalik loomi valikuliselt ja praagita (ikkagi lage põld) küttida. Kõigile on teada, et praegu laastab Eesti metsseakarjasid Aafrika katk ja seda just riigi lõunapoolsemas osas, kuna just sealt poolt, Lätist katk meile jõudis ning liigub teosammul põhja poole. Hetkel (20. mai

liitku põllutöö!

PRIIT VAHTRAMÄE

Söödapõllu paik on põllumeeste põldudest eemal, kas mõnel metsaäärsel ribal, metsalagendikul või soo ääres.

KAAMERAPILT

Pöder külastamas soolakut, mis asub söödapõllu ääres.

●● Kutsun maaomanikke üles koostööle jahimeestega ja vastupidi. ●●

seis) on veel Viljandi-Tartu maantee piiriks, kust ta üle ei ole levinud, välja arvatud Ida-Virumaa, kus on eraldi katkukolle.

Seda ilmselt paljud ei tea, et katkupiirkondades on keelustatud igasugune ajuja koerajaht, mis on ajast aega olnud ühed põhilisemad ja efektiivsemad moodused põtrade ja metssigade küttimisel. Hetke seisuga on aju- ja koerajaht keelatud Ida-Virumaal, Valgamaal, Tartumaa 3 vallas, Võrumaa 8 vallas ja Viljandimaal (v.a. 2 vallas). Seega on jahimehed fakti ees, et nad ei saa senist tõhusaimat jahipidamisviisi kasutada, vaid peavad põtru ja sigu küttides hakkama saama ainult hiilimis-, varitsus-, otsi- või peibutusjahiga. Need ei ole aga nii tõhusad viisid ja võib juhtuda, et küttimismahtusid ei täideta. See omakorda võib tähendada näiteks metsakahjustuste suurenemist.

Et ulukikahjustusi ära hoida, tuleb meile appi söödapõld, sest külmade saabudes tulevad kitsed ja põdrad sinna lisa-sööta otsima. Siis saab neid seal ka valikuliselt küttida.

Väga oluline siinkohal on maa- ja

metsaomanike ning jahimeeste omavaheline suhtlemine ja koostöö.

Kõigi huvides

Ühiselt söödapõldu rajades võivad kõik - jahimees saab jahti, metsaomanikel hoitakse ära uued metsakahjud, põlluomanik saab põllu kasutusse ja PRIAlt toetust või saab korda üks mahajäetud ja võib-olla ka võsastunud põluriba. Pöder ka on söönud.

Eesti Jahimeeste Seltsi kiidan selle eest, et müügil on kõik söödapõldude rajamiseks vajalikud seemneliigid. Need on kvalliteetsed ja maitsevad sõralistele.

Lõpetuseks aga üks näide juhtumist meie jahimaadel paar aastat tagasi. Nimelt otsustas ühe põllumaa rentnik külvata põllule talirapsi. Sellest ei pea teavitama ei maaomanikku ega ka lähimaid naabreid, küll aga - et PRIA toetusi saada, deklareerib ta selle ning riik maksab siis sügisel toetust. Selgus, et külvati sorti, mis ilmselt põtradele meeldis (enne seda põldu meil põdrad talirapsis ei käinud) või olid nad lõpuks õpinud seda sööma. Pärast põdrajahihooae-

ga, kui olime oma mahud täitnud, koondusid põdrad sinna piirkonda ja pidevalt võisid möödasõitjad nautida vaatepilti kuue loomaga. Kevadel selgus, et põdrad olid ka ümber põllu oleva kuusiku umbes 20-30 m laiuselt täiesti ära koorinud. Mets aga kuulus juba teisele maaomanikule.

Pöder on jahiseaduse alusel vabas looduses elav metsloom, kes ei kuulu kellelegi, v.a. juhul, kui ta kütitakse - siis kuulub ta jahimehele. Ent kirjeldatud juhtumi korral peaks metsakahjude kompenseerija jahiseaduse § 44 alusel olema jahimees. Tekib küll küsimus, kuidas on jahimehed andud olukorras süüdi?

Mõned vastused on olemas. Meil on juba mitme aasta pikkune kogemus söödakapsapõldudega ja oleme veendunud, et kindlasti tuleb teha söödakapsa kõrval, vahetusse lähedusse ka soolak, et pärast põllus käimist saaks sõraline ka soola lakuda - see aitab ära hoida põllu ümber olevate puude koorimise.

Agaga kelle õigus/kohustus oleks ka talirapsikasvatajale teha ettepanek, et ta iga metsaga ümbritsetud põllu juurde soolaku paigaldaks? Kas meie või peaks seda tegema hoopis see metsaomanik, kelle mets vahetult põllu ääres asub? Vastust ei tea. Küll aga teame, et suheldes ja koostöös saame üksteisele abiks olla. Kutsun maaomanikke üles koostööle jahimeestega ja vastupidi ning loodan, et mida aeg edasi, seda paremini see koostöö laabub. Sellest võivad kõik. 🌿

Hülgejaht tekitab küsimusi

Põhiline on see, et jahimeestel pole selle looma küttimise kogemust.

KAROLIN LILLEMÄE

toimetaja,
Eesti Jahimeeste Selts

Eelmises Sinu Metsas oli juttu sellest, et Eestis lubatakse taas hallhülgeid küttida. See teema on tekitanud palju küsimusi nii jahimeeste kui ka avalikkuse seas, kuna hülgejahti pole Eestis peetud pea 50 aastat. Alates 2013. aastast on hallhüljes lisatud jahiseadusega Eesti suuruslühike nimekirja. Küttimisettepaneku teeb keskkonnaagentuur ja 2015. aastaks pakuti 53 isendit.

Küttimist pole

Esimese hülgejahikuu jooksul ei ole küttitud ühtegi hallhüljest. Asi on selles, et jahimeestel pole selle keerulise uluki küttimise kogemust. Jaht nõuab eriettevalmistust ja erivahendeid, on kulukas ja sõltub

ilmastikutingimustest. Eriteadmisteta jahimehed hülgejahti ei lähe.

Lisaks muudele teemadele vajaks eraldi põhjalikumalt käsitlemist näiteks viiger- ja hallhülge eristamine ning eraldi laskekatse sooritamine. Olukorra parandamiseks on Eesti Jahimeeste Selts planeerinud sügiseks koolituspäevi, kuhu Soome hülgejahikoolitajad tuleksid oma teadmisi jagama ja ka praktiliselt õpetama, kuidas hüljest küttida. Osalema loodame ka meie hülgeteadlasi.

Kõige tõhusam on hallhüljest küttida kuival maal ja jääl. Jäätükkide vahel küttimine on peaaegu võimatu, see nõuab erioskusi. Paljud lesilad on aga kaitse all ja seal jahti pidada ei tohi.

Mõeldav oleks seega küttimine seisvast mootorpaadist. Mootorsõiduk oleks vajalik ka selleks, et tabatud hülgele kiiresti juurde saada ja ta välja tuua, ent praegu seadus mootorpaadist küttimist ei luba.

Mida silmas pidada?

Kui selgus, et hülgejaht taas avatakse, käisid seltsi president Margus Puust, tegevjuht Tõnis Korts ja Riigikogu liige Annely Akkermann Soomes teadmisi ja kogemusi omandamas.

Koos pandi kirja põhimõtted, mida tuleks hülgejahi puhul kindlasti silmas pidada:

- Hülgejaht peab olema rangelt riigi kontrolli all.

- Jaht baseerub teaduslikel alustel ehk küttimismahud määrab keskkonnaagentuur ja jahimehed esitavad kõik vajalikud biomaterjalid uurimistöödeks.
- Jaht eeldab eriteadmisi, vaja on koolitust. Sel peaks olema nii teoreetiline kui ka praktiline osa, et tekiks arusaam tervikust ja oleks oskusi.
- Hülgejahi puhul kasutatakse ära maksimaalselt kogu loom - nahk, liha, rasv jne.
- Jaht on kogukonnapõhine. Ka külastusjaht peab toimuma kogukonna kaudu.
- Jaht eeldab erivarustust ja -küttimistehnikat.

Seltsi president Margus Puust kutsus aprillis kokku hülgejahiteemalise ümarlaua, kus osalesid eri ametkondade ja huvigruppide esindajad. Sõnastati põhitõdesid ja otsustati kooskäimist jätkata, et pidevalt silma peal hoida, kuidas hülgejaht praktikas toimub ja millised uued küsimused üles kerkivad. 🐟

SAGEDASEMAID KÜSIMUSI

Miks ikkagi oli vaja hülgejahti lubada?

Taasküttimise peamised argumendid on eelkõige seotud kalandusega – hallhülged tekitavad kalameestele kahju. Lisaks on tahetud traditsioonilistes hülgejahipiirkondades tava jätkata.

Kuna hülgejahi initsiatiiv on tulnud väljastpoolt, on see jahimeestele nagu ühiskondlik tellimus. Eesmärk on küttida nn nuhtlusisendeid, kes kalurite püügivahendeid rikuvad ja seal tihti ka ise hukkuvad.

Kes võib hallhüljest küttida?

Jahimees, kellel on olemas kehtiv jahitunnistus ja jahiluba ning kes on sooritanud suuruslühike laskekatse.

Kas viiger- ja hallhülge eristamine on keeruline?

Kogenud kütil ei ole sellega probleemi, kuna need kaks hülgealiiki erinevad nii välismuse kui käitumise poolest. Kogemusteta jahimees peaks käima vastaval koolitusel, et ei kütiks kogemata hallhülge asemel ohustatud liiki viigerhüljest.

Üldiselt viigerhüljes on lühema koonuga ja näeb enda ette hästi, hallhüljes on pikema koonuga ja peab seetõttu rohkem pead keerutama. Erinevalt süüakse ka võrgust kala: hallhüljes jätab pea alles, kuid viigerhüljes sööb võrgu puhtaks.

Allikas: Eesti Jahimeeste Selts

KAROLIN LILLEMÄE

Hülgejahi ümarlaud.

Möödunud jahiaasta kokkuvõte

Eelmise jahiaastaga* võrreldes kütiti 2014/2015 rohkem metssigu ja metskitsi, tunduvalt vähem rebaseid.

KAROLIN LILLEMÄE

toimetaja,
Eesti Jahimeeste Selts

Jahindust saadab alati statistika. Selleks, et Eesti ulukitest oleks hea ülevaade, korraldatakse loendusi. Keskkonnaagentuuri spetsialistid hindavad ulukiasurkondade seisundit ja teevad küttemisettepanekuid. Jahimehed märgivad üles kõik kütitud ulukid.

Keskkonnaagentuuri soovitusi kaaluvad maakondlikud jahindusnõukogud, kes lepivad kokku küttemislimiitide (välja arvatud suurkiskjate ja hallhülge puhul, mil limiidi määrab riigi pool). Samas kasutab agentuur seireks ja analüüsiks jahimeestelt saadud arvusid küttemise kohta.

On ka olukordi, kus riik lubab rohkem kütida, kuid jahimehed seda ei tee. Näiteks pärast karmisid talvesid, kui metskitsepulatsioon kahanes, otsustasid jahimehed paljudes piirkondades neid hoida - ei pidanud üldse metskitsejahti. Näiteks 2009/2010 kütiti 15 716 metskitse, kuid 2011/2012 ainult 1211. Nüüd, mil metskitsede elu on jälle parem, on hakatud taas rohkem kütima.

Üks „jõnksusid“ statistikas on ka metssigadega. Üldiselt on neid aastaid kütitud 20 000 ringis, kuid seoses sigade Aafrika katku levikuga on ühisel kokkuleppel küttemismahtu veidi suurendatud. Sel jahiaastal kütiti 4000 isendit rohkem kui eelmisel jahiaastal.

Põdra küttemist vahepeal arvukuse vähendamiseks järsult suurendati. Sel jahiaastal kütiti neid 717 looma võrra vähem ja väiksem küttemismaht oli ka keskkonnaagentuuri soovitus.

Suured muutused on toimunud kütitud rebaste arvuga. 2012/2013 kütiti veel 6474 rebast, kuid nüüd vaid 3815. Rebase arvukus on palju kahanenud. Keskkonnaagentuuri spetsialistide arvates on peamine põhjus tõenäoliselt kärntõbi. Nende sõnul tundub rebane olevat kärntõve suhtes hundist märgatavalt tundlikum, mistõttu avaldub tõve mõju juba aasta aasta juurdekasvunäitajates - kutsikaid saab rohkem otsa. ♀

*Jahiaasta ehk jahihooaeg algab Eestis

1. märtsist ja kestab veebruarikuu viimase päevani.

KÜTTIMINE JA VÕRDLUS EELMISTE JAHIAASTATEGA

LIIK	2014/2015	2013/2014	2012/2013
Pöder	5815	6532	5126
Punahirv	1044	1047	829
Metskits	4072	2884	1548
Metssiga	24909	20885	24042
Karu	36	38	55
Hunt	38	78	80
Ilves	2	17	87
Rebane	3815	4154	6474
Kährikkoer	9468	11043	13111
Metsnugis	3502	3830	3276
Kivinugis	99	46	34
Tuhkur	736	755	252
Mink	208	239	137
Mäger	186	236	169
Saarmas	28	20	10
Halljänes	493	412	506
Valgejänes	45	104	109
Kobras	6557	5572	5700
Ondatra	0	0	1
Laanepüü	43	28	49
Nurmkana	40	46	12
Jahifaasan	20	1	14
Metskurvits	1547	817	827
Tikutaja	17	32	22
Kaelustuvi	683	765	812
Kodutuvi	1028	636	625
Hallvares	1905	1960	2304
Künnivares	225	41	32
Ronk	251	154	217
Hallrastas	130	235	137
Hõbekajakas	112	25	69
Merikajakas	45	45	43
Naerukajakas	5	7	8
Kalakajakas	42	20	48
Lauk	20	38	33
Kormoran	392	413	508
Hallhaigur	138	73	94
Rabahani	724	697	2360
Suur-laukhani	236	171	683
Hallhani	612	555	1162
Valgepõsk-lagle	1092	1710	1112
Kanada lagle	32	7	2
Haned kokku	2696	3141	5319
Viupart	902	967	1179
Rääkspart	60	75	64
Piilpart	2081	1883	2453
Sinikael-part	5738	5614	7515
Soopart	427	372	606
Rägapart	132	168	156
Luitsnökk-part	331	360	382
Punapea-vart	12	1	25
Tuttvart	24	11	25
Hahk	0	0	0
Aul	0	18	15
Mustvaeras	2	0	6
Sõtkas	77	107	139
Pardid kokku	9786	9576	12565

Allikas: Keskkonnaagentuur

Kaugeltki mitte ainult rebase haigus

Nii rebase kui inimese naha võib panna sügelema süüdiklest, kel sama ladinakeelne nimetus. Kas tõesti vaevab metsloomi ja inimesi sama lest?

TOIVO JÄRVIS
Eesti Maaülikooli
emeriitprofessor*

Süüdiklestsügelised ehk sarkoptoos on imetajate levinud ja suure nakkavusega nahaparasitoos. Nakatuda võivad paljud loomaliigid ja inimesed. Haigust teatakse juba iidsetest aegadest, kuid uurimisainest pakub see tänapäevalgi.

Liike on tõesti üksainus

Närilestaliste hulka kuuluva haiguse tekitaja, süüdiklesta *Sarcoptes scabiei* emaslestad suurused on 300-504µm x 230-420µm**, isased on väiksemad. Molekulaargeneetilised uuringud kinnitavad, et prk *Sarcoptes* koosneb vaid ühest heterogeensest liigist. See annab

põhjuse nimetada eri loomaliikidelt kogutud isolaate süüdiklesta erimiteks, nt. *Sarcoptes scabiei* var. *canis* (koera erim), *S. scabiei* var. *vulpes* (punarebase erim) jt. On andmeid, et erinevatelt peremeesloomaliikidelt isoleeritud süüdiklestadel on lisaks morfoloogilistele ka mõningad füsioloogilised erinevused. Süüdiklesta peremeesspetsiifilisus on mõnel puhul kinnitust leidnud, mõnel korral aga mitte, sageli on see olnud osaline.

●● **Loomse päritoluga süüdiklestsügelised inimesel erinevad tavaliselt nn klassikalisest sügelistõvest.** ●●

Süüdiklestad parasiteerivad naha epidermisekihti (marrasnahk) näritud hirsontaalsetes käikudes. Nende arengujärgud on muna, vastne, neidised ja valmik. Lestad tungivad läbi marrasnaha sarvkihi sömer- ja ogakihini, kus toituvad rakudest ja koevedelikust, mis eritub käikudes.

Viljastatud emaslestad, kelle elukesetus on 4-6 nädalat, munevad oma näritud käikudesse 20-30 muna. Munades arenevad ja neist väljuvad kolme-nelja päevaga kuuejalgsed vastsed. Osa neist lahkub käikudest ja liigub nahas ringi.

Teised rändavad nahapinnale või jäävad käikudesse. Kolme-nelja päevaga areneb neist esimene neidisejärk (protonümf), seejärel umbes kolme päevaga teine neidisejärk (tritonümf). Neidised kas jäävad käikudesse, liiguvad nahapinnale või näirivad uusi käike. Neil on juba neli paari jalgu. Veel 2-4 päeva kulub, kuni tritonümf kestab valmikuks. Seega kestab areng munast valmikuni umbes kaks nädalat. Emas- ja isaslestad paaritumine toimub nahapinnal.

*S. scabiei*d on leitud rohkem kui 100 imetajaliigilt, sh Euroopas koeral, kährikkoeral, punarebasel, hundil, kassil, ilvesel, metsnugisel, mägral, kitsel, lambal, punahirvel, metsseal, seal, hobusel, halljänesel, küülikul, siilil jt. Sarkoptoosi episootia (ulatuslik taudipuhang) oli punarebastel Soomes 1960. aastatel. Haigus levis umbes 10 aastat hiljem edasi Rootsi ja Norrasse.

Leviv otse ja kaudselt

Rootsis registreeriti esimene juhtum 1972. Kaheksa aasta jooksul levis sügelistõbi kogu riigis, hävis umbes pool punarebaste asurkonnast (mõnes piirkonnas kuni 90%). Nakatus ja suri ka tähelepanuväärne hulk ilveseid ja metsnugiseid ning nakatusid ka koerad. Rebasespopulatsioon hakkas taastuma 1980. aastate lõpupoolel. On täheldatud, et sarkoptoos ilmneb looduses 10-15aastase intervalliga.

Süüdiklest levib ulukite seas nii otsese kui ka kaudse kontakti teel. Vastsed ja neidised liiguvad sageli käikudest nahapin-

●● On täheldatud, et sarkoptoos (rahvakeeli ka kärntõbi) ilmneb looduses 10-15aastase intervalliga. ●●

nale, kus võib olla sadu ja tuhandeid lesti. Osa neist võib peremeesloomalt maha kukkuda. Nad säilitavad eluvõime väliskeskkonnas mõne nädala jooksul (kui tingimused on optimaalsed) ja on pool kuni 2/3 sellest ajast nakkusvõimelised.

Süüdiklestsügeliste korral tekkivaid kliinilisi tunnuseid põhjustab looma ülitundlikkus lestade elutegevuse ja nende ainevahetusjääkide suhtes. Põletikuline reaktsioon eri loomaliikidel ja indiviididel on varieeruv. Katseliselt nakatatud koerlastel on haiguse peiteaeg olnud 10-30 päeva, sõltuvalt nakkusannusest. Paljudel loomaliikidel väljenduvad süüdiklestsügelised sageli intensiivse sügelusega, millega kaasneb punetav lööve, nahasõlmede teke, rohke rasueritus ja karvade väljalangemine. Neid tunnuseid sageli ei märgata, kuna paljudel loomadel on paks karvkate. Haiguse kroonilise kulu korral täheldatakse naha paksenemist ja kurrustumist ning korpade teket. Tüsistustena võib lisanduda bakteriaalne nakkus.

Ulukitel täheldatud haigussümptomid põhinevad sageli just intensiivselt tabandunud loomade kirjeldamisel. Nii on punarebastel esinenud loidus, kõhnumine, inimesehirnu kadumine, karvutud alad eriti koonul, kaelal, õlapiirkonnas ja tagakehal, vahel ka peas ja sabal. Kui haigus progresseerub, siis loomad kõhnuvad ja muutuvad nõrgemaks, viimaks hukkuvad veetustumise ja kurtumuse tõttu.

Ehkki haigussümptomid on sageli iseloomulikud, võivad nahakahjustused loomadel oluliselt varieeruda ja olla põhjus-

Süüdiklest läbi mikroskoobi – inimese silma jaoks on ta liiga väike.

tatud ka muudest teguritest. Seetõttu on õige diagnoosi panekuks vaja isoleerida haigusetekitaja – süüdiklest. Selleks tuleb võtta sügavad nahakaaped mitmest kohast, soovitatavalt kahjustatud ja terve naha piirialalt. Kui proovidest süüdiklesti ei leita (tavaliselt haiguse kroonilise kulu korral), on abiks serodiagnostika (ELISA). Vastavad testid on välja töötatud koerte, punarebaste, sigade, ilveste ja kasside vereproovide uurimiseks.

Tõrjeviisid

Haigustõrje ulukite populatsioonides on keerukas. On soovitatud tabandunud loomade intensiivset küttimist. Samas kardetakse, et nii hirmutatakse loomad seni nakkusvabadele aladele. Igal juhul tuleb küttitud või surnud sarkoptoossed loomad metsast kõrvaldada, et nakkuse levikut vältida. Kus võimalik,

tuleb kasutada loomade raviks lestadevastaseid preparaate. Tõhusad on avermektiinide rühma toimeained (selamektiin, moksidektiin, ivermektiin).

Loomadelt pärinevate süüdiklestadega võivad nakatuda ka inimesed. Nakkus on saadud koeralt, rebaselt, kassilt, sealt, lambalt, kitselt jt. Nakatunute seas on olnud seakasvatajad ja tapamajatöötajad, teadlased, ulukibioloogid, jahimehed jt. Enamasti kulgeb inimese (ka eri loomaliikide vaheline) nakatumine kui lühiajaline ja isehääbuv protsess, mis võib kesta mõnest päevast mõne kuuni.

Loomse päritoluga süüdiklestsügelised inimesel erinevad tavaliselt nn klassikalisest sügelistõvest. Sageli on nahakahjustused kerel, kätel ja kõhul, harva sõrmede vahelkohas. Inkubatsiooniperiood on olnud märgatavalt lühem ja lestade näritud käike pole alati märgata. Sügelus võib olla sama intensiivne, kuid tavaliselt sümptomid kaovad mõne nädalaga.

Kõige sagedamini on olnud inimeste nakatumist (30-50% juhtudest) koeralt pärit süüdiklestadega. Haiguse raskusaste on inimest tabandavate süüdiklestade erimist, nakkuse intensiivsusest, individuaalsest tundlikkusest ja võimalikest tüsistustest. Nn ebasügeliste raviks kasutatakse tavalisi lestadevastaseid preparaate. ❄

*Kirjutise autor on veterinaariakandidaat, veterinaarmeditsiini doktor

**1 µm (mikromeeter) = 10⁻⁶ m.

Üks millimeeter jaguneb tuhandeks mikromeetrik.

Katkupiirkonda lisandus viies* maakond

Tartumaal tuvastati sigade Aafrika katk tänavu aprillikuus.

KAROLIN LILLEMÄE

toimetaja,
Eesti Jahimeeste Selts

Veterinaar- ja toiduameti andmetel on tänavu aasta algusest aprilli lõpuni metssigadelt võetud 1484 proovi ja 6. mai seisuga oli diagnoositud katk 188 metsseal. 17. aprillil sai selle diagnoosi ka üks Võrtsjärvest surnuna leitud metssiga Tartumaa Rannu valla Vehendi küla lähedal. Piirkond kuulub nüüd taudistunud alasse ja Tartumaast sai seega viies maakond, kust on nakatunud metssigu leitud.

6. mail diagnoositi katk ühel surnuna leitud metsseal Viljandi maakonna Viljandi valla Tusti külas ja lisandus veel üks taudistunud ala Eestis (vt kaarti).

Üksik lootusekiir

Pärast seda kui Eesti Jahimeeste Selts sõlmis veterinaar- ja toiduametiga lepingu katku surnud ja seakatku diagnoosiga kütitud metssigade kahjutuks tegemise kohta, on seakorjuseid maetud märtsis 100 ja aprillis 32. Märtsis viidi 8 korjust ka konteineritesse, aprillis maeti kõik kohapeal ja ei olnud vaja-dust konteinereid kasutada.

Viljandimaa Vambola jahiseltsi esimehe Kalev Kikase sõnul pole nende jahimaadel, kus matmisega alustati juba mullu septembris, kahe kuu jook-sul ühtegi positiivse prooviga korjust lei-tud. Piirkonda, kus septembris esimene metssiga maeti, on praeguseks elama asunud uus ja terve metsseakari.

Euroopa ekspertide arutelu

Lisaks Eestile puudutab katk veel mit-tut Euroopa Liidu liikmesriiki, mistõt-tu Euroopa Toiduohutusamet (Euro-

* Kirjeldatud on 20. mai 2015 seis. Kaart ja lisateave: www.seakatke.ee.

pean Food Safety Authority – EFSA) kutsus aprillis Parmasse kokku eksperdid, et koos arutada, kuidas sigade Aafrika katku ohjata.

Sellised kogunemised on väga head selles mõttes, et kuuleb teiste kogemustest ja saab teada, kas proovitud ohjamismeetodid töötavad. Näiteks Valgevene katse kõik metssead ära tappa toimis hoopis vastupidi, see kiirendas ja laiendas katku levikut Poola, Leetu, Läti ja Eestisse.

Kasulikud on sellised nõupidamised ka nende riikide ekspertidele, kus katku veel leitud pole.

EFSA eksperdid esitlesid teadustööde põhjal tehtud mudeleid, kuidas katku levikule piiri panna. Kõlama jäi, et ei ole võimalik eri piirkondades rakendada täpselt samasuguseid reegleid, kuna tuleb arvestada loodusliku eripära, populatsiooni tiheduse ja palju muuga. Muu hulgas kõlas mõningaid võrdlemisi ekstreemseid mõtteid stiilis, et kõik metssead tuleks ära küttida.

Ametlikult käib asi nii, et EFSA eksperdid töötlevad saadud informatsiooni läbi, teevad oma ettepanekud ekspertkomisjonile ja see omakorda edastab need Euroopa Komisjonile. Nüüd jääb meilgi ära oodata kinnitatud aruanne ja Euroopa Komisjoni otsus, mis võib aga päris mitu kuud aega võtta. Seni jätkab Eesti suunadega, milles oleme kokku leppinud, ja jälgime pidevalt metsas toimuvat. ♢

KATKU NAKATUNUD METSSIGADE MATMINE

Maakond	Märts	Aprill
Ida-Virumaa	0	0
Tartumaa	0	1
Valgamaa	11	24
Viljandimaa	74	6
Võrumaa	15	1
Kokku	100	32

MEELDETULETUSI

- Meeldetuletuseks jahimeestele: taudistunud alal tsoonis tuleb kütitud metssigu katku suhtes uurida. Ei kütitud metssigu ega nende liha ega sellest lihast pärinevaid tooteid ei tohi tsoonist välja viia.
- Meeldetuletuseks kõigile: Kui leiate surnud metssea, teavitage sellest kohe kohalikku veterinaarkeskust. Jätke meelde ja andke neile teada korjuse võimalikult täpne asukoht.
- Ärge hakake korjusega ise toimetama, sest viirus võib selles säilida kuni kaks kuud, võite tahtmatult (vere või nahatükkidega, mis näiteks talla alla jäävad) katku levitajaks saada.
- Kui olete korjusega kokku puutunud, tuleks jalanõud jms esimesel võimalusel desinfitseerida.

Jahimehed ja riigimetsa ulukikahju

Ulukikahjustuste kompensatsiooniks istutati vähe, kuid koprajahti oli palju.

Riigimetsa majandaja RMK, kelle hallatavad maad ulatuvad kõiki- de jahiseltside jahipiirkondadesse, märkis aasta alguses pressiteatega, et riigimetsas on valitud tee, kus oluliste metsakahjustuste puhul rahalisi kahjunõudeid ei esitata, vaid jahimehed tulevad kevadel kahjustuskohtadesse uut metsa istutama.

Sealsamas oli öeldud, et olulisi ulukikahjustusi registreeriti riigimetsas 2014. aastal 314 hektaril. Seda oli kolmandiku võrra rohkem kui aasta varem, valdavalt oli tegu korduvate ja vanemate kahjustustega. Uuesti uuendamist või täiendamist vajab RMK hinnangul 18 hektarit värske ja olulise kahjustusega metsaalasid.

Metsakultuurides ja noorendikes domineerisid 2014. aastal kahjustatud puuliikide seas haab (50%) ja mänd (45%). Haabasid kahjustati pindalaliselt kõige rohkem Tartu- ja Virumaal, mände Pärnu-, Viljandi- ja Raplamaal. 90% juhtudel oli kahjustajaks põder.

Kompensatsiooniks ja niisama

Nüüd, kui põhiline metsaistutusaeg möödab, ütles RMK jahinduse peaspetsialist Kalev Männiste, et kompensatsioonina istutati mõned hektarid. Samas istutajaid jahimehi oli rohkem, kuna mitmel pool on juba aastaid tavaks käia kevaditi riigimetsa istutustöödel abiks.

“Kui metsaülematega sel teemal suhtlesin, kommenteeris näiteks Vändra metsaülem Jaan Kägu teemat nii, et Vändra metskonnas pole jahiseltsid tänavu ulukikahjustuste kompenseerimiseks metsa istutanud, kuid Tori-Sindi Jahiselts on juba üle 30 aasta istutamisel abiks käinud,” vahendas Kalev Männiste.

Metsaistutus on kujunenud Tori-Sindi Jahiseltsi traditsiooniliseks ürituseks. Tänavu pandi Kilingi metsandiku 1,4 hektaril maha 2700 kuusetaimet.

Põdra huvis olnud mänd.

OLULISELT KAHJUSTATUD

Mets loetakse oluliselt kahjustatuks, kui seal on kahjustuse tõttu elujõuliste puude arv (kultuuris, noorendikus) või esimese rinde rinnaspindala (alates latimetsast) väiksem kui õigusaktidega ette nähtud.

Allikas: metsaseadus

Kalev Männiste märkis, et ulukikahjustuste kompenseerimiseks istutasid jahihühendused tänavu metsa paaril hektaril Saaremaal ja Raplamaal. See tegevus käib lepingu alusel, kus kõik ulukikahjustuste menetlemise ja likvideerimise reeglid kirjas.

“Selline võimalus alternatiivina arve maksmisele on jahihühendustel lepingus olemas, kuigi RMK planeerib üldjuhul metsa kultiveerimistööd teha kogemustega pikaajaliste kontraktorite kaudu,” kommenteeris Kalev Männiste.

Ta lisas, et ulukikahjustused riigimetsa metsakultuurides ja -noorendikes pindalaliselt suurenevad ja metsakaitse-eksperdi tulemuste alusel tehtavate tööde maht kasvab. See võib Männiste sõnul tähendada, et jahihühendused ei suuda lisandunud ulukikahjustusi lähitulevikus ainult metsaistutustööde tegemisega kompenseerida.

Koprakoostöö on mahukam

Oluliselt mahukam koostöö jahihühendustega on Kalev Männiste kinnituseel

OLULISED ULUKIKAHJUSTUSED RMK METSAKULTUURIDES JA NOORENDIKES

Aasta	Pindala (ha)
2010	208,30
2011	125,96
2012	152,07
2013	234,39
2014	314,02

Allikas: ajakiri Metsamees, veebruar 2015

käinud koprakahjustuste likvideerimisel, millesse RMK maaomanikuna lepingute alusel ka ise panustab.

“Ainuüksi 2014. aastal likvideeris RMK riigimetsas vanu koprakahjustusi 54 kohas üle Eesti,” ütles Kalev Männiste. “Seejuures käib see nii, et RMK tagab juurdepääsu kahjustuskohale, tõstab välja tammid ja voolutakistused. Jahihühenduse mureks jääb kobraсте väljapüük ja vajadusel uute tammide likvideerimine.”

Peale lepinguliste suhete, mille alusel jahihühendused riigimaad kasutavad, on RMK-l veel alles kolm jahipiirkonda, mida ise haldab. Nendes on ulukikahjustuste likvideerimine RMK kui jahipiirkonna kasutusõiguse loa omaja kohustus.

2014. aasta metsakaitse-eksperdi alusel nendes jahipiirkondades ulukikahjustuste tõttu täiendavaid metsakultiveerimistööd ette ei nähtud. SM

Uus õpik Eesti imetajatest

Tartu ülikooli teadlaste koostatud suurepärase „liikide tundmaõppimise teejuht” on kõigile kättesaadav internetis.

Suurepäraseks teeb mahuka teejuhi see, et koostajaiks on Eesti teadlased ja aineseks just Eesti looduse liigid. Kolmandaks plusiks on, et esitatav materjal on maksimaalselt põhjalik.

Autoreiks on Jaanus Remm (närlised, putuktoidulised), Oliver Kalda (käsiitiivalised), Harri Valdmann (sõralised, mõneti kiskjate osa) ja Epp Moks (kõik muu).

Eessõnas on üteldud, et imetajatest on ju viimasel ajal ilmunud raamatuid omajagu, kuid need on peamiselt tõlgitud tekstid, millele vahel mõni lause Eesti kohta lisatud. Viimane põhjalik päris raamat Eesti imetajate kohta ilmus ligi 60 aastat tagasi.

Koostajad nendivad, et hiljem on ilmunud küll Anne Kirgi koostatud õpovahend, ent sellestki ajast on nüüdseks möödas kaksikümmend aastat.

Eelkõige tudengeile

Eelkõige on tegu õpikuga, mis mõeldud Tartu ülikooli tudengeile, kuid hea allikana on see kasulik kõigile, kaa- sa arvatud metsaomanikud ja jahimehed, loomahuvilised. Võimalus on saada rohkem teada nendest loomaliikidest, keda metsas tihti kohata võib, ja õpiku järgi saab proovida määrata ka neid, kes väga harva vaatevälja satuvad. Näiteks kas või närlised või nahkhii- red (käsiitiivalised).

Imetajaid on kirjeldatud üldisemalt, seltside-sugukondade kaupa ja liigiti. Suuri värvilisi pilte ei ole, kuid mitmel pool on jooniste abil rõhutatud liikide eripärasid, iseloomulikke tunnuseid, või õpetatud, kuidas sarnastel liikidel vahet teha.

Näiteks joonis, kuidas vahet teha kasetriibikul ja juttusel-hiirel või on näidatud laane-karihiire eritunnus, tume kand. Või kirjeldus, et kivinugis sarnaneb metsnugisega küll, kuid ta on veidi väiksem, ta kõrvad on kitsamad ja väiksemad, ta rinnalaik on valge või kollakasvalge ning ulatub tavaliselt esijäsemeteni välja.

Võrdlevad tabelid

Õpikust leiab mõistete osa ja Eesti imetajate süstemaatilise nimestiku. Lõpuosas on imetajate võrdlevad tabelid. Seal on seltside kaupa ära toodud liikide n-õ põhinäitajad, bioloogilised andmed: kaal, tüvepikkus, pesakondi aastas, paaritumise aeg, tiinuse pikkus, poegimine, poegade keskmine arv jms. On olemas ka liikide levikukaardid, mida autorite soovil tuleks käsitleda illustratiivsetena. Kaardid on koostatud uuemate andmete alusel, kuid mitme loomaliigi puhul on tegemist oletusliku levilaga.

Kõikide Eesti imetajaliikide kohta pole tänapäeval piisavalt palju tea-

vet. Kui oma andmeid on olnud vähe, on autorid tegutsenud ris- ti vastupidi tänapäeva- sele üldisele kombele. Üldiselt lisatakse Ees- ti andmeid mujalt leitu- le, kuid selles õpikus on Eesti andmed aluseks ning vajadusel lisatud lähikiikide teavet.

Autoreid on konsul- teerinud: Andrei Milju- tin ja Tiit Maran, Uudo Timm (närlised ja putuk- toidulised), Peep Männil ja Raido Kont (maismaa- kiskjad), Ivar Jüssi (me- reimetajad), Rauno Kalda (käsiitiivalised), Tiit Rand- veer (sõralised) ja Martin Kärner (anatomia ja mõis- ted).

Õpik on internetis (nimetataksegi võrgu- teavikuks). Pikk aadress on <http://dspace.utlib.ee/dspace/handle/10062/45978>, ent materjalini jõuab ka Google'i otsingu abil, kui otsisõnana kasutada „Eesti imetajad”. SM

IMETAJAD

- Imetajad kuuluvad keelikloomade hõimkonda.
- Süstemaatiliselt jaotatakse nad kaheks alamklassiks: ürgimetajad ja eluspoegijad ehk teeriad, viimasesse kuulub enamik liike.
- Tänapäeval eristatakse maailmas ligikaudu 5400 imetajaliiki, mis jagunevad 28 seltsi.
- Eestis elutseb 68 liiki 7 seltsist, kuid arvestades, et osa on meil olnud eksikülalised (vaalalised, ahm) või pole liigi esinemise kohta kinnitatud andmeid (unilased, kääbus-karihiir), võib see arv olla väiksem: Eestis elavaid liike on teadaolevalt vaid 61.

Allikas: Eesti imetajad

Jälle kuluks loodusvaatlejate abi ära

INTERNET

Nõmme-tähniksiniitiib.

Tänavu keskendutakse 18 kaitsealusele liigile, kellest on vähe teada.

Loodusvaatlustele kutsuvad kõiki üles Eesti Looduseuurijate Selts ja keskkonnaagentuur. Üldiselt ootavad nad vaatlusandmeid kõikide liikide kohta (Eestis on olemas loodusvaatluste andmebaas, kuhu interneti abil saab igaüks ise andmeid sisestada), ent peale selle on keskendutud 18 kaitsealusele liigile, kelle levikust on suhteliselt vähe teavet.

Et just neid liike ka märgataks, on looduseuurijate selts ja keskkonnaagentuur välja pannud auhindasid, millele saavad pretendeerida vaatlejad, kes on teinud vaatlusi vähemalt kahe liigi kohta 18st. Auhindadeks on loodusajakirjade tellimused ja peaauhind on (kui vaadeldakse vähemalt 2 liiki ning on vähemalt 5 vaatlust) karusafari.

Arvesse lähevad vaatlused, mis tehtud vahemikus 18. maist 31. oktoobrini. Korraldajad on märkinud, et oodatakse vaatlusi koos fotoga.

18 tähtsat

Tänavused vaatluste peategelased on: imetajatest saarmas, kasetriibik, pähklinäpp, lagrits, lindudest tait ja koldvint, seentest kuld-soverbiell, roosa riisikas ja kährikseen, soontaimedest kärbesõis ja alssosi, roomajatest vaskuss, putukatest laiujur, talukimalane, nõmme-tähniksiniitiib, samblikest pikk lõhnasamblik ja rant-tünnasamblik, sammaldest sinisammal.

Kõikide nende liikide kohta saab põhjalikumalt lugeda loodusvaatluste andmebaasi kodulehelt <http://loodusvaatlused.eelis.ee>. Sealsamas on viited lisainfo saamise kohtadest ja vaadata saab levikukaarte, kus märgitud senised leiukohad. Mitme liigi puhul ei ole andmebaasis seni ühtegi leidu registreeritud.

Mõned vihjed

Kärbesõie pikema tutvustuse leiab täna-
sest Sinu Metsast (vt lk 22). Lisaks paar
vihjet mõnele teisele vähem tuntud liigile.

- Varsti tasub pilku heita nõmm-liivatee õitsemise kohtadesse, kus võib kohata nõmme-tähniksiniitiiba. Valmikud on liikumas juuni keskpaigast juuli lõpuni. Elab liivikutel, liivaluuditel, nõmmemetsades ning mujal kui-
vades ja madala taimkattega elupaikades, kus kasvab see rööviku toidutaim. Liivateeliikide lehtedele muneb liblikas oma munad. Munast kooruv roosakates toonides röövik laskub pärast toitumisperioodi võrgendiniidi abil maapinnale, imiteerib sipelgavastset ja laseb end sipelgapessa talvituma tassida.
- Pikka lõhnasamblikku tasub otsida vanadest metsadest, kus võib kasvada kuuse okstel, on leitud ka männilt ja kaselt. Eelistas näiskemaid okasmetsi ning on õhu saastumise ja kasvutingimuste muutumise suhtes tundlik. Segi ei tasu ajada sarnase habesamblikuga, kes on ka

kollakasrohelist tooni. Eristustunnus on see, et habesamblikul on harude keskel valge niidike (keskjuhe).

- Ka rant-tünnasamblik kasvab vanadel puudel, aga ka puidul ja sageli võrdlemisi avatud kohtades, nagu näiteks parkides ja valgusküllastes okasmetsades. Puudest on teda sagedamini leitud tammel, aga ka kuusel, lehisel ja männil. Teda on leitud ka vanade puit-ehitiste töötlemata puitpindadelt.
- Sinisammalt on Eestis leitud turbasel pinnasel kraavikaldal ja läbikõdenud kännul. Kirjanduse andmetel võib kasvada ka lubjarikkal, liivasel või huumusrikkal mullal. Peamiselt teede ääres ja kraavide kallastel.

Seened seeneajal

Vaatlusliikide hulgas olevaid seeni ei tasu kohe otsida. Roosa riisikas kasvab haavikutes ja haava-segametsades, puisniitudel ja haabade all. Viljakehasid näeb septembrikuus.

Kährikseen kasvab okasmetsades ja parkides, vanade elusate männitüvede alusel, juurtel ja kändudel ning tihti näival maapinnal. Viljakehasid näeb augustis ja septembris.

Kuld-soverbiell kasvab Loode- ja Põhja-Eestis ning läänesaartel, loometsades ja -kadastikes ning on lubjalembene. Viljakehade aeg on august.

Üks huvitav liik veel, kes võib juba nimetusegagi tähelepanu pälvida - alssosi. Ta on osjade hulka kuuluv sõnajalgtaim. SM

Allikas ja lisateave:

<http://loodusvaatlused.eelis.ee>

Laiujur.

Aasta orhidee 2015

**Nimikangelane
on nii oma välimuselt
kui olemuselt üks
me põnevamaid taimi.**

ARTO-RANDEL SERVET

Eesti Orhideekaitse
Klubi liige

Eesti flooras on esindatud ligi kaks-kümmend orhideeperekonda ja seetõttu on meie orhideed väga erilmelised. On liike, mille õie läbimõõt on vaid paar millimeetrit ja õite värvus tagasihoidlikult roheline, aga on ka kirkavärvilisi ning suurte õitega liike – kaunis kuldking on Euroopa suurima õiega orhidee.

On liike, mille lõhn võib suveõhtul täita kogu metsaaluse ja on liike, mille lõhna tunnevad ainult putukad. Ning on sellinegi liik, mille õis näeb välja nagu putukas. See on kärbesõis (*Ophrys insectifera*), kes kannab tänavu aasta orhidee aunimetust. Selle tiitli andmise traditsiooni algatas Eesti Orhideekaitse Klubi kuus aastat tagasi.

Meenutabki putukat

Kärbesõis on oma välimuselt ja olemuselt üks meie põnevamaid taimi. Orhideele kohaselt on temalgi kuus õiekattelehte, kuid kolm neist on väga erilise kujuga. Need on sisemise ringi õiekattelehed, millest kaks on vaid mõne millimeetri pikkused, kitsad, teineteise suhtes harali hoidvad ja näevad välja nagu tundlad. Kolmas, punakaspruun, nelja hõlma ja helesinise metallselt helkiva keskosaga huul on aga „putuka” kehaks. Kolm välimise ringi õiekattelehte on tagasihoidlikult taime tooni helerohelised. Kas õis just kärbest meenutab, on iseasi, kuid vägagi putuka moodi on see küll.

Kärbesõis kasvab meil peamiselt niisketel lubjarikastel niitudel, puisniitudel ja loopealsetel ning madalsoodes, eelistades leeliselist pinnast ja lagedamat ümbrust.

Võrdlemisi väikesekasvulise taimena vajab ta madalama taimestikuga kasvukohati, madalsoos kasvab mätastel, mitte jalgu-pidi vees. Samas saab ta hakkama ka üsna kuival pinnasel ja talub ka poolvarju.

Taime kõrgus on tavaliselt 20-30 cm. Üle poole meetri küündiva taime kohtamine väärib kindlasti tähelepanu ja täpsemat mõõtmist. (Kui kohtate ja on võimalik, siis tasub taim fotole jäädvustada koos mõõteskaalaga, milleks sobib hästi mõõdulint.) Tal on kuni neli püstist, veidi kaardu hoidvat ja tipu suunas teravnevat lehte. Õitsemise alguses võivad need ulatuda kuni poole õisikuarre kõrguseni, kuid taim kasvab õitsedes pikemaks, lehed aga hakkavad õite avanedes tasapisi kuivama. Ainult vart ümbritsev leht võib õitsemise lõpus veel üleni roheline olla.

●● **Õied levitavad emasputukale iseloomulikku lõhna, mis kutsub kohale isase kaevurherilase.** ●●

Parim viis kärbesõit tema kasvukohas leida on maha kükitada, viia pilk rohurinde kõrgusele ning siis piki seda tasapinda ringi vaadata. Kui märkate püstiseid kõrsi, millel istumas kolm-neli „putukat” reas, siis olete leidnud kärbesõie-

Äsja puhkenud kärbesõied. Aeg: 1. juuni.

kärbesõis

Kärbesõis võib üllatada ka loomännikus piibelehtede keskel. Vasakul aasta orhidee 2010, punane tolmepea (*Cephalanthera rubra*). Aeg: 30. juuni.

taime. Juhul muidugi, kui need putukad lähenedes minema ei lenda. Sellisel moel tuvastab vilunud ja terav silm õitsva taime juba paarikümne meetri kauguselt.

Kaval õitseja

Kärbesõis alustab õitsemist juba mai lõpus ning õisi jagub ka juulisse, sest ta avab neid järgemööda altpoolt üles. Kauem õitsevadki just suuremad taimed, suurimatel võib õisi olla tosin ja paar tükki enamgi. Keset õitsemise kõrgaega on keskmise suurusega taimel korraga täies värskuses ja ilus kolm-neli õit, alumised hakkavad värvilt tuhmuma ja ülemised alles avanevad.

Et kärbesõiel nektarit pakkuda pole, peab ta oma tolmeldajate (paar liiki kae-vurherilaste sugukonnast) ligi meelitamiseks kavalust kasutama. Õied levitavad emasputukale iseloomulikku lõhna, mis kutsub kohale isase kae-vurherilase, kes, usaldades pigem oma haistmis- ja kompimismeeli, asub pettust läbi nägemata õiega paarituma. Tänu sellele kinnituvad tolmutapakikesed putuka pähe niisuguses asendis, et satuvad järgmisel kärbesõiel emakasuudmele ja õis saabki viljastatud. Taime kuprad asetse-

vad varrel püstiselt ja avanevad augustis seemnete valmides. Selleks ajaks on lehed juba maa pealt kadunud ning alanud on puhkeolek. Pinnases asub kärbesõiel mugul, mille kõrvale kasvatab taim igal aastal uue mugula, vahel ka kaks. Seetõttu kasvavad taimed sageli mitmekesi koos. Uued lehed moodustab kärbesõis meie kliimas varakevadel, vahel juba hilissügisel - siis talvituvad need haljana.

Kärbesõit võib sagedamini kohata Lääne-Eesti saartel ning mandri lääne- ja loodeosas. Mitmeid leiukohti on ka Harju-, Rapla-, Pärnu- ja Tartumaal, Järvamaa põhjaosas ja Lääne-Virumaal. Eesti flora atlase (2005) andmetel pole Põlva-, Võru-, Viljandi- ja Ida-Virumaal registreeritud ühtegi kärbesõie leidu, Valgamaa vaatlusandmed on tehtud enne 1970. aastat. Jõgevamaal on tema hiljutise leidumise kohta märge ainult atlase ühes ruudus. Selle põhjal võib öelda, et uusi leiukohti võiks tänavu avastada küll.

Eesti punane raamat 2008 määratleb kärbesõie kategooriasse „ohu piiril“. Eks teda ohustagi peamiselt kasvukoh-tade hävimine, olgu selle põhjuseks siis võsastumine või hoopis inimtegevus. ☘

Õie pikkus on pooleteise sentimeetri ringis. Aeg: 17. juuni.

Kärbesõis
on looduskaitse all,
kuuludes kaitsealuste
liikide II kategooriasse.
1983. aastast
kuuluvad riikliku
looduskaitse alla
kõik Eestis kasvavad
orhideeliigid.

Ophrys scolopax, Kreetal.

Põhjala ainus putukõis

- Kärbesõis kuulub liigirohkesse putukõie perekonda ja on selle ainuke esindaja Eestis. Soomes leidub teda vaid Ahvenamaal, põhjapoolseim leiukoht asub Kesk-Norras. Enamus selle perekonna liike kasvab Lõuna-Euroopas, neid leidub ka Lähis-Idas ja Põhja-Aafrikas.
- Putukõie perekonna õite varieeruvus on märkimisväärselt suur ka liigisiselt ja siin on teadlasedki olnud eri meelt. 1980 kirjeldas Hans Sundermann oma Euroopa orhideede määrajas vaid 17 putukõie liiki. 2006 sai Pierre Delforge Euroopas ja Vahemeremaades neid kokku 251, leides, et iga putukõie liiki tolmeldab mingi kindel liik mesilasi või herilasi. Vaid aasta hiljem, 2007 ilmunud raamatus „Ophrys – The Bee Orchids of Europe“ pöördusid autorid Henrik Aerenlund Pedersen ja Niels Faurholdt, toetudes oma uurimusele ja vaatlustele, tagasi Sundermanni käsitluse suunas, nimetades perekonnas Ophrys 19 liiki ja 5 hübriidide kompleksi.
- Olgu arvudega kuidas on, kuid kärbesõiel on igal juhul oma kindel koht liigina teiste hulgas. Ainult hoides ja hoolides saame tagada, et tal säiliks oma koht ka Eesti flora liikide hulgas.

Kaaslane metsas

Kui see lind häälitseb, kajab vastu kogu taevaalune.

PEETER KRIMM
metsaomanik

Mitu aastat tagasi kuulsin enda Võlla metsas vahetevahel võigast, arvatavasti linnu karjet, mis kajas üle ümbritsevate põldude julgelt kilomeetri kaugusele.

Nuputasin asjata, millisele elukale see häälitus kuuluda võiks, kuni ühel kaunil päeval nägin teda suurepäraselt: piki sihti lendas otse minu poole suur süsimust lind, tiibade otsasuled pikad ja silmatorkavalt harali.

Hirmuäratavale välimusele lisaks karjus ta lennates läbilõikavalt: “Viik!”. Selle sõna jätsin täpselt meelde ingliskeelsele “nädala” järgi.

Ristitud Sauruseks

Kõige mõistusevastasem oli ta lennustiil: võimsate tiibadega 5-6 lakku kõrgust, siis tiivad kokku ja vuhinal läbi õhu nagu mürsk. Taipasin sekundeid lugeda: üks, kaks, kolm. See on pikk aeg. Seejärel tiivad jälle tööle ja kõik kordus. Vilin taga (nagu hävitajal), kadus ilmutis üle mu jahmunud pea puude vahele.

Temast veel koledamat ja jubedama häälega lindu võib kohata ainult dinosaurus-filmides, seepärast panin peletisele nimeks Saurus.

Tegelikult on sama lennustiil isegi linavästrikul, kes oma väikeste tiibadega teeb samu liigutusi nii kiiresti, et ei pane tähelegi. Tiibu kokku pannes kukub linavästriku lennutrajektor erinevalt Saurusest ruttu, sest kiirus on palju väiksem.

Rääkisin Saurusest tuttavale harrastusornitoloogile. Mehe silmad läksid

Mustarähn.

põlema: “See ju rähni lennustiil, selle mustarähni peaks kas või kinni püüdma!”

Järgmisel kevadel sain aru, et mu “laululind” pole häälepaelu ära külmetanud. Tema arvatavalt armulaulu lühikesed salmid valitsesid vabalt kuupkilomeetrit maa ja taeva vahel ning minul panid need iga kord vere soontes tarretuma. Seda “laulu” järgi teha pole võimalik. Olin tast kõigest saja sammu kaugusel ja suur oli kiusatus tihedasse kuusepadrikusse luurama minna. Arvestades, et ta on minust peitusemängudes nagunii parem, otsustasin, et jäägu igauhele oma territoorium ja omad tegemised.

Nagu ilmutis

Kaks aastat hiljem, septembris oli suurepärase ilm – päike, parajalt soe, tuulevaikus; nagu paradiisis. Põlvepikkusi kuuselatvu ulukitõrjeks võõbates kuulsin äkki kukla taga mühinat. Sellist heli olin kuulnud korra varem, seistes vahetult Tehvandi hüppemäe noka juures, kust inimkotkad õhku tõusevad. Jõudsin kiirelt mõelda: “Lennuk kukub alla!”

Igatahes sealt ülevalt tuli midagi suurt ja tuli kiirelt. Suutsin vaevu pead pöörata ja nägin paari meetri kõrgusel enda kohal suurt musta lindu. “Mingi kull on peast segi pööranud,” jooksis mõte läbi. Siiski jõudsin kuulda ja näha kõrgust võtvate võimsate tiibade paari tõmmet: vuuuh – vuuuh, siis kadus ta latvade taha. Ta tiivad ei paindunud nagu kullil. Saadana Saurus! Tõmbas mul kõhu täitsa õõnsaks ja pani vere vahutama.

Muidugi, selja taga ma ei kuulnud tiivatõmbeid – seal pani ta oma kuulsat “mürsku”. Alles minu kohal tõmbas tiivad välja. Oleks ta vähemalt hoiatanud oma lennuga kaasas käiva läbilõikava karjega, aga ei, tuli piuksugi tege-mata.

Olen korduvalt kuulnud: “Oleksid pidanud pildistama!” Ja-jah, hea kui jõuan teda silmadegagi pildistada, pealegi vist vilinat pildile ei saa! Selleks on ta liiga kiire ja suudab alati üllatada.

Nüüd pole jälle kaks aastat Saurusest kippu ega kõppu olnud. Ometi sain viimaks temast midagi pildile!

musträhn või tont?

INGMAR MUUSIKUS

ÜKS KOLMEST MUSTAST

RIHO KINKS
ornitoloog

Kirjelduste järgi võib arvata, et Peeter Krimm on kohtunud musträhniga. Süsimusti linnuliike on Eestis väga vähe. Metsas võib kohata peale musträhni veel vaid ronka ja musträstast.

Väga hästi on kirjeldatud rähni-de iseloomulikku lennustiili: kiirete tiivalöökidega hoog sisse ja siis suletud tiibadega liuglemine. Küljelt vaadates moodustab lennujoon ilusad lained. Musträhn harrastab sellist stiili küll vähem kui teised rähnid.

Ka linnu hääle kirjeldus iseloomustab teda hästi, eriti valjuse mõttes. Tema häälsused võivad kosta isegi läbi metsa kilomeetrite kaugusele. Musträhni repertuaar on üsna lai ja mõni häälsus võib sarnaneda ka kirjeldatule, näiteks määrates eesti keelde tõlgituna "kliii-äh". Üks paremaid linnuhääle salvestiste kogusid on internetis aadressil www.xeno-canto.org. Ehk leiab sealt ka Võlla metsas kuulnud.

Lindude suurst on looduses ültavalt raske hinnata, eriti kui võrdluseks midagi kõrval pole. Siin mängib rolli linu kaugus, poos, värv,

valgusolud jm. Otse vaataja suunas lendav ja laiade tiibade kogu võimsust demonstreeriv musträhn võib tõesti pirakas tunduda. Tema ja varese tiivaotsi nimetatakse aga ümarateks just seepärast, et nad ajavad lennus tiivasuled laiali nagu sõrmed, mille otsad moodustavad ümara kaare. Teravad tiivaotsad on näiteks pääsukestel, pistrikel, kajakatel jt.

Musträhni pealaega on aga selline lugu, et isasel on see punane kuni kuklani, emasel vaid pealae tagumine osa. See on nii ka pesapoegadel. Just punase pealae järgi kutsutakse musträhni ka nõgikikkaks.

Kinnituse kohtumisele musträhni annab ka foto rähni toksitud kännust. Ta toitub sageli maapinnal ning uuristab vanu kande ja haigete puude juurekaela. Sealt leiab ta sipelgaid ja nende mune, putukaid, tõuke vm. Kuna tal on teistest rähnidest palju võimsam nokk, suudab ta lahti taguda väga suuri laaste ja teha sügavaid käike.

Musträhn on üle kogu Eesti levinud tavaline asukas, kes on siin aasta ringi. Meil arvatakse neid pesitsevat 6000-9000 paari ja nende arvukus on vähemalt viimase poole sajandi jooksul tublisti suurenenud. Suure linnuna armastab ta hõredamaid metsi, metsaservasid ja raielanke, kus on rohkem lennuruumi. Teda võib pesitsemas leida isegi parkidest või teede äärest. Musträhni on tähtis ka jämedate puude leidumine, kuhu suur pesaõõnsus ära mahutada.

Vasturääkivused

- Musträhn olla varese suurune. Minu Saurus on kulli mõõtu, vähemalt lennates.
- Musträhni tiivaotsad olla interneti andmetel ümarad. Kas varesel on ümarad? Ei, suled on harali ja Saurusel veel rohkem harali - nagu sõrmed.
- Sauruse pealage pole näinud, kuid väidetavalt on see punane isastel. Aga sel juhul on kõikide maailma fotosilmade ees poseerinud vaid isased...
- Kõige imelikum: netis kuulda olevat musträhni häälsustel (õnnetud kliu-tsiu-siuts) on sama palju ühist minu peletise röögatustega nagu päeval ööga. Näiteks pimeduses röökiva kähriku panin talle samaga vastates vaikima, aga Sauruse vastu minu häälepaeld ei saa.

Kas netis on lindistatud vale rähni häält või pesitseb Võllas ikkagi tundmatu Saurus? Olgu ta õige musträhn või mitte, igatahes söögilaud tema mustri-ga klapib. 🦋

Musträhni tegutsemisjäljed Võlla metsas.

PEETER KRIMM

Jahi- ja metsamehele oma loodusapteek!

Lisaks tavapärasele esmaabikomplektile ja apteegiravimitele tasub proovida loodustooteid.

TÕNIS KORTS

Eesti Jahimeeste
Seltsi tegevjuht

Eelmises Sinu Metsas sai alguse rubriik, kus tutvustatakse loodustooteid, mis pärit Eesti metsast ja loodusest. See pani mõtte liikuma, et mis võiks kuuluda jahimehe ja metsamehe loodusapteeki. Ajendiks oli see ka, et olen ise juba pikemat aega mitut loodustoodet kasutanud ja olen nende positiivses toimes veendunud. Reeglina on need tooted väikesed, pakendatud kompaktselt ja neid on hõlbus kaasas kanda.

Mustikas ja tammekoor...

Näiteks üks toode, mis tundub juba praegu olevat ka teiste jahimeeste seas üsna populaarne. See on taruvaigu-saialille tinktuur. Aitab hästi külma saanud kurgu väikeste hädade korral. Kuna vahendit müüakse aerosoolina, on seda lihtne kasutada - kui kurk kipitab, võtad pudeli taskust välja ja lased paar „surtsu“ kurku.

Samas on aerosool kasutatav ka välispidiselt. Näiteks saab seda peale lasta kriimustustele või punetama kippuvatele putukahammustusjälgedele.

Olen avastanud sama tegija teise kasuliku toote veel. Metsas võib ju tihti juhtuda, et kallale tulevad kõhuhäädad, näiteks ülepingutuse, tavapärasest erineva toidu vms tõttu. Siis tasub proovida mustika-tammekoore-ingveri tablette. Rahvameditsiinis on nii mustikat kui ka tammekoort kasutatud seedehäirete korral ja ingvergi on sooletgevuse korrastajana (ka puhituste vastu jms) tuntud. Tootja lisab, et neid tablette võib tarvitada ka kerget külmetuse korral.

Minule meeldib ka astelpaju mahl meega. Astelpaju marjad on võimsad vitamiini-allikad ja tuntud kui immuunsussüsteemi tugevdajad. Ja tore on ka karuravaseep, millest oli eelmises Sinu Metsas põgusalt juttu.

Seda seepi valmistab tuntud jahimees ja topisemeister Aare Jaama. Juba ürgsed kütid teadsid, et karu rasv on raviva ja tervendava toimega. Jaama on seebile lisanud ka kuusevaiku. Selle karuseebiga saab peale kõige muu metsariietelt raskesti eemaldatavaid plekke (nt mustika omad) välja pesta. Karuravaseep muide kulub väga aeglaselt.

Kõige värskem avastus

Hiljuti ühes öppelaagris olles tutvusin veel ühe põneva tootega. See pole metsast pärit, kuid on kasulik sellele, kes metsas tihti viibib. Päevakorrale tuli see seal laagris seoses sellega, et ööbisime telkides ja väljas olid alles miinuskraadid.

See on nimelt must küüslauk - näksimiseks niisama või kasutamiseks toiduga koos. Küüslauku ennast on ju juba hallidest aegadest alates loodusravimina kasutatud ja talle on palju häid omadusi omistatud, muu hulgas tugevdab südant ja tõstab toonust.

See toode, mida nüüd kasutama hakkasin, kujutab endast karamellistatud küüslauku, millel ravivad omadused on alles, aga ei ole tugevat ja spetsiifilist lõhna ning maitset. Musta küüslauku turustatakse Eestis mitmel moel ja päritolu on

Must küüslauk.

erinev, kuid sellel, millest praegu kirjutan, on algmaterjaliks just Eestis kasvatatud küüslauk.

Loodustoodetel on veel see väärtus, et nende komponentide omadused on ju need tarkused, mida on inimpõlvede jooksul kogemuste toel edasi antud - need tarkused on sedasi põlvest põlve säilinud tänase päevani. Tänu infoajastule saame nüüd muidugi lisaks oma rahva kogemustele tutvuda ka teiste loodusrahvaste tarkustega. Aga oma rahvaski on suures osas linnadesse kolinud ja juba on keerulisem ise taimi jms varuda ning nii-öelda kokku keeta.

On väga teretulnud, et loodustoodete tootjad on siin appi tulnud ja et neid on Eestis juba praegu nii palju. Põhimõtteliselt nad vahendavad meile kõigile esivanemate tarkust. 🌿

Väike pudel on lihtne kaasas kanda ja kasutada.

PEENESTATUD TAMMEKOOR

- Mitu Eesti tootjat on turule toonud peenestatud tammekoore.
- Nii pulbrina kui keediseks keedetuna on see hea vahend kõhulahtisuse vastu.
- Kui on suu- või kurguhäädad, tasub keedisega suud või kurku loputada.
- Kui on nahalööve või haav, mis kipub mädanema, aitab tammekoorekeedise kompress.

Turvas kui tervisetood

Päris jõuliselt on Eesti loodustoodete tootjad avastamas turvast.

Kui metsaomanik oma rabametsa servas seisab ja kipub kahetsema, et miks pole pinnast, mis kasvataks vägevast palgimetsa, seisab ta võib-olla just selles paigas, millest me loodustoodete tootjad unistavad. Või need, kes spaades tervistavaid turba-vanne ja -mähiseid pakuvad.

Tervistava turbaga tegelejaid hakkab silma õige mitu ka põgusama internetiotsinguga.

Määrivad näkku

Sinu Mets leidis turba üles ühe turbamaski järgi loodustoodete poes. Pakendilt leiab, et tootja on raviturbale lisanud raud-rohu lilleveet, millel on nahka sügavpuhastav ja naha rasueritusprotsesse tasakaalustav toime. Toode sobib naha värskenduseks näole, kehale ja peanahale, kus ta on ka juustele hea.

Teine tootja on terviseturbamaskile lisanud an-gervaksa lilleveet. Mõlemad tootjad viitavad rabas peitu-vale ürgsele vaele ja ütlevad, et maskil on eriline noorendav-tervendav toime.

Ka turbamähiste ja -vannide kasutajad peaks teenuse pakujate kinnituse saama väga hea enesetunde (muu hulgas paraneb vereringe) ja hädadest (nt lihaspinge, liigesevalu) lahti või vähemalt neile leevendust.

Tootjate kodulehtedelt selgub, et turba tervistav toime tuleb sellest, et tas on palju inimesele kasulikku aineid. Põhilised on humiinained ja lipiidid. Bioaktiivne humiinaine tekib peamiselt taimejäänuste lagunemisel ja lipiidid on lihtsustatult öeldes energiarikkad biomolekulid, mis vees ei lahustu.

Eesti turvas on oma tervistava toi-

me poolest eriline, kuid mõistagi on see rabades mitmesuguse, tervise mõttes rikkama ja vaesema koostisega. Raviturba puhul on tähtis, et seda võetakse raba teatud kihist, mis jääb raba-veest allapoole.

Tervistav turbaseep

Muidugi on me turul, kus leidub lausa looduslikke käsitöönduslikke ime-seepe, ka turbaseepe. Soovitused on juures, et väga hea kasutada näiteks ka rasseerimisel või meigi eemaldamisel, kuna seep ei kuivata nahka, vaid hoopis pehmendab ja parandab.

Seepidele on lisatud näiteks piparmünti, linaõli jms. Üks tootja on oma seebile lisanud lõõklause: „See, mis karbi sees, on täiuslik ja tume, peseb maha mustuse ja mure!“

Tasub silmas pidada, et liigub ka turbast tehtud importtooteid. Näiteks sooveesampoon turbaga paistab olevat Soome päritolu. Kui eestlane eestimaist toetada tahab, tuleks vaadata toote koostise päritolu ja alles pärast seda hinda.

Eesti raviturba tundja, uurija ja pro-pageerija on geoloog Mall Orru. Eesti Geoloogia Seltsi bulletinis (nr 8) on ta 2009. aastal kirjutanud, et me spaad ja ravisutused on kasutamas ka im-portturvast, mille koostist ei tunta. Alates 2007. aastast hakati Eestis kahes paigas (täna on see ring kindlalt laiem) kasutama turbamähiste jms just Ees-ti turvast, kusjuures toetuti põhjalikele uuringutele.

Reumahäda leevendaja

Geoloogid uurisid maailma kogemust ja Eesti turvast, töö kolmandas etapis käisid kliinilised uuringud, et kuidas valitult turvas tegelikult ravil mõjub.

Uuringutega selgitati, kust peaks raviturvast võtma. Mall Orru kirjutab, et soovib igati seda turvast kasutada nii meditsiinilistel eesmärkidel taastusravikeskustes ja sanatooriumides kui ka raviks kodus, peale selle nahahoolduseks ja saunas kasutatavaks lõõgastusvahendiks.

Eriti hästi sobib raviturvas ta sõnul reumaatiliste haiguste raviks, peale selle stressi ja nahahaiguste puhul, sobib lõõgastajaks peale sauna ka kosmeetilistel protseduuridel.

Mall Orru kirjutab, et eriti just vanematele inimestele, kel liigesehäda tõttu kehvim ringi sõita, soovib ta koduseid raviprotseduure. Selleks tuleb turvast veevannis soojendada ja siis vaeva tegevatele kohtadele peale määrida.

Kui turvast kasutatakse saunas lõõgastusvahendina, ei tohiks seda teha suure kuumusega. Temperatuur saunas peaks jääma 60-70 kraadi juurde – väga suure kuumusega võivad turba head omadused väheneda.

Turba häid omadusi teadsid ka me esivanemad. Näiteks üks tarkus, mida ka tänapäeval vahel matkadel jagatakse: kui tekib mingi haav, pange peale (või siduge ümber) turbasammalt, mis toimib nagu vatt ja on happesuse tõttu steriilne. ♣

SM

Eesti Jahimeeste Seltsis

- **Volinike koosolekul.** 14. aprillil oli koos seltsi volikogu. Räägiti sigade Aafrika katkust ja paljudel muudel aktuaalsetel teemadel. Juhatuse uueks ja 20. liikmeks kinniti Valgamaa esindaja Rein Rosenberg.

Volinikud hääletamas.

- Anti üle 15 tänukirja, 19 teenetemärki Ilves ja 4 vapimärki Metsis. Tänukirjad said: Kalev Kikas, Mati Kirs, Jaak Konrad, Olev Kuuse, Rein Laas, Kaljo Lind, Robert Lellov, Lembit Mihkelstein, Udo Müller, Sergei Muskin, Heino-Jaan Pärna, Enn Reimann, Indrek Reinaru, Oskar Suislepp ja Mihkel Vahter. Teenetemärgi Ilves said: Aado Eichhe, Enno Hussar, Tõnu Järv, Henno Kallas, Toomas Kaun, Mati Kivistik, Harald Koel, Olavi Kold, Jüri Kõresaar, Aadu Käärman, Arvo Lehist, Helmo Mahoni, Silva Milder, Jaan Ott, Hillar Pihlas, Aivar Pikkmet, Jaanus Põldmaa, Aadi Saar ja Ülo Tulik. Seltsi kõrgeima autasu, vapimärgi pälvivad Raimu Aia, Uno Annus, Tõnu Vaask ja Jaan Ärmus. Palju õnne kõigile! Tänavu esmakordselt oli seltsi büroo tegevusaasta ka aastaraamatu formaadis kaante vahele pannud.
- **Ajakiri Eesti Jahimees.** Aprillis ilmunud ajakirjast 2/2015 saab lugeda hülgejahist, metssea aastast, punahirvede populatsioonide halvenemisest jpm. Järgmine number ilmub juunis.

- **Marutaudi seireprojekt.** Eesti Jahimeeste Selts on uhke oma liikmete üle, kuna marutaudivastase vaktsineerimise järelkontrolli veterinaar- ja toiduametiga sõlmitud leping täideti vereproovide osas 100 ja peade osas 97%. Suurenes riskirühma kuuluvatelt ulukitelt toodud proovide arv (627). Nüüd on ka uus leping sõlmitud. Selle siht on samuti marutaudi riskiloomadelt peaproovide kogumine, et saaks jälgida marutaudi seisu kogu riigis. Leping sõlmiti seekord kaheks aastaks. Tänavu kogutakse kuni 750 ja tuleval aastal kuni 1000 pead. Suvel allkirjastatakse teine leping, mis veriproovide kogumiseks aladel, mis piirnevad Venemaa Pihkva ja Leningradi oblastiga.

Tunnustuse saajad.

- **Rahvusvahelistes jahindusorganisatsioonides.** Aprillis toimus Euroopa jahimehi ühendava katuseorganisatsiooni FACE ja maailma jahimehi ühendava katuseorganisatsiooni CIC koosolek. FACE liikmete üldkoosoleku teemadeks olid organisatsiooni tegevus- ja finantsaruanne 2014 ning tegevuskava 2015, linnudirektiiv, jaht ja UNESCO kultuuripärand. Eestit esindas üldkoosolekul seltsi tegevjuht Tõnis Korts. Osalemine oli võima-

Fotod: 2x KAAREL ROHT

Jahitrofeede näituse avamine.

lik tänu Keskkonnainvesteeringute Keskusele. CIC peassamblee teemaks oli "Terve loodus, terved inimesed". Suurt tähelepanu pöörati veterinaariale ja ulukite haigustele (seakatk, marutaud), aga räägiti ka muuseumidest (maailmas u 2000 jahimuuseumi), tinahaavlite kasutamistest, suurkiskjatest. Sellestki, et järgmine jahitrofeede maailmanäitus korraldatakse 2021 Budapestis. Eesti jahimehi esindas peassambleel EJSi tegevjuhi asetäitja Andres Lillemäe.

- **Eesti jahitrofeede XI näitus.** Eesti XI jahitrofeede näitus toimus 13.–26. aprillil. Piirkonniti mõõdeti hinnati 1072 trofeed, millest 940 olid medaliväärsed (202 kulda, 326 hõbedat, 412 pronksi). Töötas 65 trofee-eksperti ja assistenti, kellest 15 olid rahvusvahelise ja 27 rahvusliku eksperdi kategooriaga. Hiiu- maal Tahkunast Juho Ojasoo kütitud punahirve sarved on uus Eesti tipptulemus 233,85 CIC punktiga. Kokku oli seltsi hea koostööpartneri Amservi Järve autosalongis näitusel väljas 220 trofeed. Mais oli Tšehhis Euroopa jahitrofeede näitusel väljas 25 Eesti parimat trofeed.
- **Ilmar Kanguri kollektsiooni näitus.** Seltsi majas on avatud Ilmar Kanguri ajalooliste jahindusmärkide näitus, mis jääb üles septembrini.
- **Jahimeeste kokkutulek.** Eesti jahimeeste XXXV kokkutulek toimub 10.–12. juulini Lammasmäel Lääne-Virumaal. Seekord on teemaks "Tagasi juurte juurde". Lisainfo: www.ejs.ee/kokkutulek-2015

Vt ka www.ejs.ee

Erametsaliit teatab

LIINA LAINEVEER

Eesti Erametsaliidu
tegevusdirektor

- **Üldkoosolek kinnitas põhikirja muudatused.** Eesti Erametsaliidu üldkoosolekul 16. aprillil arutati korraldusi küsimusi, räägiti ühingu tegevusest 2015. aastal. Ühiselt vaadati läbi ja kinnitati liidu põhikirja muutmise ettepanekud, mille aluseks 10. märtsil Järvamaal toimunud metsaühistute arengupäeval pakutu. Muudatuste eesmärgiks on liidus välja arendada volinike süsteem, et metsaomanikud oleks laiemalt kaasatud oma esindusorganisatsiooni töösse.
- **Ootame uult valitsuselt õiglast looduskaitset.** 16. aprilli üldkoosolekul sõnastatud avalikus pöördumises tunnustasime uut valitsust mitme metsaomanikele tähtsa teema koalitsioonileppesse jõudmise eest, kuid märkisime ka, et on pikka aega kestnud ja tõsiselt vastuolusid tekitanud probleeme, mis vajaks kohe konkreetset lahendust. Eelkõige tuleks kiiresti muuta olukorda, kus maaomandile kehtestatakse piiranguid põhiseaduses ette nähtud õiglase ja kohese hüvitiseta. Ka tuleks ära muuta hiljuti tehtud otsus, et Natura 2000 piirangute hüvitisi, mis ei kompenseeri enam ammu täies ulatuses maaomaniku saamata jäävat tulu, on hakatud nüüd veel maksustama tulumaksuga. Ebaõiglane on ka see, et Natura 2000 võrgustikust välja jäävatel kaitsealadel ei saa maaomanikud mingit kompensatsiooni. Lisaks märkisime pöördumises, et Narva Elektriijaamadele tuleks anda uuesti võimalus kasutada taastuvat toorainet, muu hulgas küttepuitu.
- **Maamess.** 16.-18. aprillil osalesime Maamessil, kus tutvustasime liidu liikmeks olevaid ühistuid ja nende teenuseid. Jagasime infovoldikuid, kus kajastatud erametsaliidu missioon, tegevus, saavutused erametsaomanike huvide kaitsel ja rahvusvahelise koostöö edendamine. Metsaomanikele pakkusid jätkuvalt suurt huvi nii metsaühistute teenused kui ka see, kuidas oma metsi säästlikult ja samas tõhusalt majandada.
- **Koalitsioonilepingust ei leia lahendust talumistasu teemale.** Koos Eesti Omanike Keskliidu ja Talumiskohustusega Omanike Liiduga tegime ühispöördumise justiitsministri poole seoses sellega, et omanikele tehnovõrkude talumistasude arvutamise uute aluste väljatöötamine on valitsusasutustes pikalt viibinud. Aval-

dasime soovi, et täpsustataks, mida ja mis ajakavaga on plaan seda teha. Ühiskonna huvides omandi kasutamist ja käsutamist piiravad seadused, seega ka tehnovõrkude talumise kohustus peavad olema tasakaalustatud õiglaste kompensatsioonimehhanismidega.

- **Ettepanekud lendorava kaitse tegevuskava eelnõule.** Kuna lendorav on metsamaastikest sõltuv liik ja Eesti metsamaastike reaalsus on tulundusmetsad, juhtisime selle eelnõu puhul tähelepanu asjaolule, et lendorava säilimine Eestis sõltub suuresti sellest, kuivõrd metsamajanduses ja jahinduses on arvestatud lendorava elupaiganõudmistega. Maaülikooli metsandus- ja maaehitusinstituudis on sellekohast metsamajanduslikku oskusteavet, mida kaitse tegevuskava koostajad pole kasutanud. Tegime ettepaneku, et selle teabega täiendataks eelnõu metsamajandusjuhiseid. Eelnõus on käsitlemata ka lendorava looduslikud vaenlased ja asjaolu, et see liik on Eestis oma areaali servaalal. Ohuteguri, elupaikade kadumise all on käsitlemata metsasuse ja eriti just lehtpuu osakaaluga puistute pindala kasv. Näiteks oli haavapuistute osakaal 1958. aastal 2,3% metsade pindalast, 2012 aga 5,8%. Erametsaliit on seisukohal, et erametsamaal asuvatel lendorava kaitsealadel tuleb kompenseerida maaomanikele kaitsepiirangute tõttu saamata jäävat tulu. Olukord, kus püsielupaiga loomisega kaasnevad olulised majandustegevuse piirangud, aga kompensatsiooni ei ole, loob eelduse selleks, et inimesed näevad kaitsealustes liikides ohtu oma varale. Liidu arvates on see äärmiselt murettekitav suundumus.
- **Ettepanekud väike-kärbsenäpi kaitse tegevuskava eelnõule.** Märtsis esitasime Eesti Erametsaliidu ettepanekud väike-kärbsenäpi kaitse tegevuskava eelnõule. Taas tuli juhtida tähelepanu asjaolule, et kui kaitse tegevuskavas tehakse ettepanek piirata raieaegasid tulundusmetsades, tuleks eelarves arvestada ka raieaegade piirangust tulenevate kuludega ja nii maaomanike kui ühiskonna saamata jäävate tuludega. Piiranguist tingitud kulude arvestamise kohustus annaks võimaluse hinnata realistlikult ettepanekute hinda.
- **Massipiirangud.** Liidu esindaja osales majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi töörühmas, kus arutati veoautode täismassi piirangu leevendamist. Koostöös valmis seadusemuudatus, mille kohaselt tõsteti alates 1. märtsist ümarpuiduveokite lubatud maksimaalset täismassi seniselt 44 tonnilt 52 tonnini. Vt ka Suuremõõtmelise ja/või raskekaalulise autoveo eeskirja Riigi Teatajas (www.riigiteataja.ee/akt/108012015008).

Värsked uudised: www.erametsaliit.ee.

Värskeim info Eesti Erametsaliidu lehel Facebookis.

Tudengid õpivad eramets

**Uus õppeaine
maaülikoolis on
loodud koostöös
Erametsakeskusega.**

PRIIT PÖLLUMÄE

Eesti Maaülikooli
nooremteadur

Õppeaine, mille nimetus „erametsandus Eestis” ja millega alustati tänavu kevadisel õppesemestril, loodi selleks, et maaülikoolis õppivad tulevased spetsialistid oleksid hästi kursis erametsanduses toimuvaga ja mõistaksid selle sektori spetsiifikat.

Seda pole lihtne haarata, kuna erametsanduse kujunemisaeg on olnud lühike (ligi 25 aastat) ja tänaseni toimuvad selles pidevalt muutused. Erametsade osakaalus seoses maareformi peatse lõppemisega enam väga suuri muutusi ei tule, aga nüüd võib märgata näiteks juriidilisest isikust metsaomanike osakaalu kasvu.

Muudatusi on põhjustanud ka laiem sotsiaal-majanduslik areng, mis on viinud sinna, et saame nentida: keskmine Eesti erametsaomanik on metsanduslike eriteadmisteta peamiselt linnas resideeruv inimene, kes vahel ei pruugi oma kinnistu asukohtagi teada.

Muutusi toob kaasa ka põlvkondade vahetus nii maaomanike seas kui mõneta metsasektoris. See tähendab, et järjest lisandub uusi noori metsaomanikke ja metsaspetsialiste.

Tahk haaval selgemaks

Üheks õpetatavate põhimõtete nurgakivi on, et killustatud ja väike erametsaomand ei ole kohe kindlasti vähendatud variant tööstuslikust suurmetasaomandist. Kuigi see võib tunduda iseenesest mõistetav, unustatakse tihti, et erametsade majandamine ning nende omani-

ke nõustamine tähendab ka paljut muud peale klassikalise metsakasvatuse, mida Eestis juba aastakümneid õpetatud ja uuritud on.

Ainekursus on paljuski suunatud metsandustudengitele, aga juba esimesel semestril selgus, et osalejate seas on ka noori erametsaomanikke. Meeldiv on tõdeda, et nii mõnigi kursusele tulnud erametsaomanikust tudeng uuris peatselt oma piirkonna metsaühistu kontakte.

Ainekursusel selgitati näiteks omandiõigusega seotud küsimusi ja seda nii seadusandlikest kui ka teoreetilistest vaatenurkadest. Mõnikord on omandiõigus oma abstraktsuses liiga iseenesest mõistetav, kusjuures loodusressursside aspekt teeb selle veelgi keerukamaks.

●● **Erametsanduse
kujunemisaeg on
olnud lühike ja
tänaseni toimuvad
selles pidevalt
muutused.** ●●

Põhjalikult selgitati maareformi tagamaid, põhimõtteid ja kulgemist. Koolitatav põlvkond on sündinud maareformi algusaastatel, mistõttu vajab eramaaomandi teke üksjagu lahtirääkimist. Vaadeldi ka eraomandi ajaloolist kujunemist, selgitati ühistegevuse teoreetilisi põhimõtteid ja rakendamist Eesti erametsade majandamisel. Rühmatööna koostati ühistulisi äriplaane.

Oma ala eksperdid rääkisid tudengitele nii suur- kui ka väikemetsaomanike vaadetest, metsapoliitikast ja selle mõjust ning ühiskonna, meedia ja erametsade majandamise seostest.

Et klassiruumis õpitud tarkus saaks paremini kinnistatud, viidi tudengid ka erametsi ja nende majandamist vaatama. Olavi Udami (Ühinenud Metsaomanikud) eestvedamisel vaadeldi erinevaid objekte, kus praktilise metsakasvatuse ja -majanduse otsuste üle

Tudengite õppekursioon Põlvamaal. Juhendajaks

arutleti lähtuvalt metsaomandi iseärasustest. Üheskoos tõdeti, et just metsas on eriti tähtis otsustada õigesti, kuna seal mõjutab täna tehtud otsus metsa kujunemist aastakümnete vältel. Vale otsuse järel võib järeltulevatele põlvkondadele jääda hoopis teise ilmega mets kui seda algselt sooviti.

Head sobilikud otsused

Heade ja sobilike metsamajanduslike otsuste kujunemise A&O-d mindi uurima Põlvamaale sealse metsaühistu juurde. Üliõpilased said selge ülevaate metsaomaniku teenindamise etappidest, mis saavad alguse hetkest, kui metsaomanik ühistu kontorihoonet uksest sisse astub.

Küsimustele ja probleemidele läheneetakse individuaalselt ning pikaajaliste kogemustega konsulendid või met-

Metsandust

PRIIT PÖLLUMÄE

on üks Põlvamaa Metsaomanike Seltsi eestvedajaid Erki Vinni.

sameistrid leiavad hõlpsalt vajalikud ja sobivad lahendused.

Põlva Metsaomanike Seltsi eestvedajad Erki Vinni ja Tarmo Lees andsid muu hulgas ka põhjaliku ülevaate tööde korraldamisest erametsades. Võiks ju eeldada, et tegelikult vahet ei ole, kelle metsas raie töid tehakse. Konkreetse objektile sai aga üliõpilastele selgeks, et nende tööde korraldamine tähendab omanikuga tihedat suhtlemist, tegevuste läbipaistvust ja vastastikust usaldust. Ennekoike mõeldakse selle all kõikide osapoolte ühtset eesmärki – metsaomaniku rahulolu.

Vaadates kas või erametsades tehtavate metsauuendustööde statistikat, võib tõdeda, et üha enam on omanikud tegemas õigeid otsuseid. Heade lahendusteni jõudmiseks on tihti vaja abi ja seda pakuvadki metsaühistute

spetsialistid. Aga üks metsaomanikud muutu ning muutuvad ka spetsialistid ning metsaomanike teadlikkuse tõusuga suureneb nõudlus heade ekspertide järele.

Hea metsameister või konsulent peab mõistma sektori eripärasid, millest üks on ka metsaomanikkonna mitmekesisus. Nagu üks metsandustudeng arvas oma essee, on just see positiivne näitaja: „Erametsandus on omadega arenenud tohutult kaugele, meil on olemas juba seadusega reguleeritud metsaühistud ja tavalisi inimesi huvitab järjest enam see, mis nende metsas toimub ja kuidas kasvava metsa eest hoolitseta. Mitmekesisus on arenenud riigi tunnus ja kindlasti on üks mitmekesisuse näitajaid niivõrd suur erametsaomanike hulk.”

Erametsaomanike koolitused

KRISTEL ARUKASK

Eesti Erametsaliidu projektijuht

Alates 2015. aasta algusest korraldab erametsaomanikele suunatud koolitusi erametsaliit.

Kahe-aastase projekti vältel korraldatakse kokku 36 erinevat koolitust, 10 toetuste infopäeva, 20 piirkondlikku koolitust koostöös metsaühistutega ja 6 praktilist koolitust koostöös Luua metsanduskooliga. Tänavu on juba 12 koolitust/infopäeva selja taga.

Koolituste eesmärk on anda erametsaomanikele ülevaade seadustest ja nende muudatustest, pakkuda kvaliteetset ja asjatundlikku nõu metsade majandamisel. Selleks, et pakkuda metsaomanikele parimat, teeme koostööd kohalike metsaühistutega, kes iga päev tegelevadki metsaomanike nõustamisega.

Koolituste täpsemad ajad ja kohad leiab enne koolitusi Eesti Erametsaliidu kodulehelt www.erametsaliit.ee ja maakonnalehtedest. Erametsaliidu kodulehelt leiab ka koolituste ettekanded www.erametsaliit.ee/et/koolituste-ettekanded/.

Koolitusprojekti rahastab Keskkonna-investeeringute Keskus.

TÄNAVU ON VEEL TULEMAS:

Maakond	Teema	Aeg
Hiiumaa	looduskaitse	juuli
Harjumaa	hooldusraied, harvendusraied	juuni
Järvamaa, Saaremaa	noorendike hooldamine, harvendusraied	september
Pärnumaa	maaomaniku lepingud (jahindus, elektripaigaldised jms)	september, oktoober
Luua metsanduskool	õppepäev: hooldusraied, harvendusraied	11. juuni
Luua metsanduskool	õppepäev: ABC looduskaitsepiirangutega metsa omanikule	12. juuni

Olge tähelepanelik kasutus

Kõige kindlam, kui juba lepingus on konkreetne võimalik raie maht kirjas.

JAANUS AUN

Erametsakeskuse
juhatuse liige

Metsast tulu teenimine tähendab paratamatult mingil viisil müügitehingu sooritamist. Üks viis on, et metsaomanik teeb ise raie ja turustab ka saadud metsamaterjali. Rohkem on levinud kasvava metsa raieõiguse võõrandamine – ostja teeb raie ja omandab raie tekkinud puud. Aeg-ajalt pakuvad aga metsaostjad veel kolmandat viisi, et vormistaks raieõiguse üleandmise hoopis kasutusvalduse lepinguga. See on seaduslik, kuid sellise lepinguvormiga kaasnevad ka mõned ohud, millele tasuks enne allkirja andmist mõelda.

Kasutusvalduse olemus

Kasutusvalduse puhul on tegemist kinnisasja asjaõigusliku koormamisega, mille tulemusena on isik, kelle kasuks on kasutusvaldus seatud, õigustatud asja kasutama ja omandama selle vilju. Lihtsamalt öeldes: kasutusvaldajal on õigus teha metsamaal raie ja saada endale raiega tekkinud metsamaterjal. Kasutusvaldus sarnaneb väga rendilepinguga – üks isik kasutab asja ja maksab selle eest. Kuigi kasutusvaldust reguleeriva asjaõigusseaduse sätteid tasust ei räägi, on metsaomanikul loomulikult õigus küsida enda metsa kasutada andmise eest tasu. See lepitakse tavaliselt kokku kindla, fikseeritud suurusena, kus puidusorte, raiutavaid koguseid vms lahti ei kirjutata.

Kuna tegemist on asjaõigusliku

Kuni mets on veel püsti, tasub enne karta kui kahetseda.

koormamisega, kantakse kasutusvaldus kinnistusraamatusse. See tähendab, et kasutusvalduse olemasolu on nähtav ka kõigile kolmandatele isikutele ja näiteks kinnistu müügi korral jääb kasutusvaldus kehtima ka maa uue omaniku suhtes. Lepingus fikseeritakse ka kasutusvalduse lepingu kehtivuse tähtaeg.

●● **Kõik, mis raiumisõiguse asjus on eelnevalt suuliselt kokku lepitud, võiks kajastuda ka lepingus.** ●●

Kasutusvalduse leping tuleb sõlmida notariaalselt. See annab kindluse, et enne allkirja andmist selgitatakse tehingu mõlemale poolele lepinguga kaasne-

vaid õigusi ja kohustusi. Ent siiski – hoolimata sellest, et kasutusvalduse seadmisel leping sünnib notari kontrolli all, ei maandata sellega metsaomanike jaoks kõiki riske.

Nagu enne märgitud, on kasutusvaldajal raie tegemise õigus. Asjaõigusseadus seab raietegevusele aga üsna vähe piire – määratud on, et kasutusvaldaja võib kasutada metsa kinnisasja korrapäraseks majandamiseks vajalikul määral. Lisaks kehtib üldisema sisuga põhimõte, et ta on kohustatud säilitama asja senise majandusliku otsuste ning kasutama seda korrapäraselt ja heaperemehelikult. Seega võib eeldada, et kui metsa majandamine toimub metsamajandamiskava kohaselt, on seadusest tulenevad üldised nõuded täidetud.

Raiete tegemiseks on metsaseadusest tulenevalt üldjuhul vajalik kehtivate inventeerimisandmete olemasolu* ehk lihtsamalt: metsaomanikul

valduse lepinguga!

VIO AITSAM

võetud. Raie on samas igati seaduslik – tehtud metsamajandamiskava ja metsateatise kohaselt.

Hea meel on näha, et viimasel ajal on notarid metsamaa kasutusvalduse lepingute puhul hakanud metsaomanikke informeerima, et kasutusvaldajal tekib võimalus mõjutada lubatud raie mahtu ja soovivad konkreetse raiemahu lepingus fikseerida. Kui maaomanik selle soovitusel tähelepanuta jätab, saab probleemide ilmnemisel ennekõike ennast süüdistada.

●● **Lepingu sõlmimisel tasuks kindlasti notari selgitusi väga tõsiselt võtta.** ●●

Ühesõnaga: kõik, mis raiumisõiguse asjus on eelnevalt suuliselt kokku lepitud, võiks kajastuda ka lepingus. Kui metsaomanikule tundub keerule oma tahet üheselt sõnastada (nt pole metsamajandamiskava, mille järgi eraldiste kaupa raiuda lubatud ja mittelubatud metsaosasid märkida), tasub oma soove kirjeldada notarile, kes leiab õige vormi kõik vajalik fikseerida.

Kokkuvõtteks

Kasutusvalduse lepingu alusel metsa majandamiseks andmine on igati õigusaktide kohane tegevus. Siiski tasuks metsaomanikul sellise tehingu pakkumise korral kõik riskikohad läbi kaaluda. Näiteks võiks enne tehingule jahsona ütlemist veel ka kohalikust metsaühistust nõu küsida ja lepingu sõlmimisel tuleks kindlasti notari selgitusi väga tõsiselt võtta. 🌲

**Kehtivad inventeerimisandmed on kohustuslikud uuendus-, harvendus- ja valikraie tegemiseks. See nõue ei kehti kinnisasja suhtes, kus metsa pindala on väiksem kui kaks hektarit, füüsilisele isikule kuuluval kinnisasjal väiksem kui viis hektarit.*

KOHE ON KÄES METSAMEETME TOETUSTE TAOTLEMISE AEG

Mis on tänavu teisiti?

- Toetusi saab taotleda 8.-15. juunini 2015. Toetuste taotlemise periood on võrreldes varasemate aastatega lühem.
- Kui varem oli tööde tegemiseks 2 aastat, siis nüüd on 1 aasta (metsaühistul 1,5 aastat) ja töid saab deklareerida kuni kahes osas.
- Toetust ei saa kasutada nn suure metsatehnika soetamiseks.
- Hooldusraie toetust saab 2014-2020 programmiperioodi jooksul taotleda sama metsaala kohta üks kord (varasematel perioodidel sai taotleda korduvalt).
- Laasimise puhul on täpsustatud puuliigid, millele saab toetust taotleda (kuusk, mänd, tamm, kask, lehis ja sanglepp).

Soovitusi taotlejatele

- Kui hooldusraie tehakse harvendusraiena, siis raie tegemise ajaks on vaja keskkonnaametile esitada metsateatis. Valgustusraie kohta teatist esitada ei ole vaja.
- Repellendi kasutamise ja taimekahjustuse ennetamise korral tuleb Erametsakeskust tööde tegemisest 4 tööpäeva ette teavitada elektrooniliselt (aeg, koht, vahendi nimetus).
- Erametsakeskusele tehtud tööde kohta arve esitamisel on oluline tähelepanu pöörata, et arve peab olema väljastatud toetuse saajale ja selle eest peab olema maksnud samuti toetuse saaja.
- Töödega võib alustada juba järgmisel päeval pärast taotluse esitamist. Kahjustatud metsa puhul võivad tööd olla alustatud või mets taastatud ka enne taotluse esitamist ehk toetust saab taotleda kahjustuste likvideerimiseks, mis tekkisid taotluse esitamisele eelnenud kalendriaastal.
- Raha eraldamise otsusest teatab Erametsakeskus saja tööpäeva jooksul ehk arvestuse kohaselt mitte hiljem kui 6. novembril 2015.

Põhjalikuma info leiате erametsaportaalist eramets.ee/kasulik ja huvitav/seminaride ettekanded

peab olema metsamajandamiskava. Nende andmete alusel saab arvutada lubatud raiemahu ja ka raieõiguse hinna. Siin aga peitubki üks ohukoht. Nimelt on kasutusvaldajal ka õigus ühepoolsest tellida kinnistule metsamajandamiskava (ka juhul, kui metsaomanikul kava juba olemas) ja esitada keskkonnaametile raie tegemiseks metsateatis. Maaomanik selles protsessis enam ei osale, kuna ta on kasutusvalduse lepinguga teisele poolele enda õigused ära andnud.

Seega, kui lepingule eelnenud läbirääkimistel lepitati kokku, mis mahus ja millises metsaosas raiet tehakse, aga raie ulatus on jäänud lepingus fikseerimata, võib kasutusvaldaja ühepoolsest raiemahu suurust muuta. Kahjuks on selliseid juhtumeid praktikas olnud, kus kasutusvalduse andnud metsaomanik on hiljem avastanud, et raiutud on see mets, mille alusel tasu arvestati, kuid mujalt on samuti juurde

TUNNUSTUS

Erametsa tublid tegijad

Maamessi ajal oli 16. aprillil Tartus traditsiooniline erametsapäev. Eesti Erametsaliidu ja Erametsakeskuse vastuvõtul avaldati tänu tublidele ametnikele ja koostööpartneritele, kes 2014. aastal erametsanduse edendamisel eriti silma paistsid. Tubli kõneisik on Heiki Hepner, tubli looduskaitseja Anti Rallmann, tubli riigiametnik Maret Parv, tubli ajakirjanik Leili Mikhelson, tubli konsulent Liivi Ehrpais, tubli metsaühistu esimees Atso Adson, tubli metsaühistu juhatuse liige Tiit Kosenkranius ja tubli Erametsakeskuse töötaja Thea Veltson.

Pikemalt on neist tublidest inimestest kirjutatud Eesti Erametsaliidu kodulehel (www.erametsaliit.ee) 16. aprilli uudises.

Allikas: Eesti Erametsaliit

JAHINDUS

RMK jagab maaomanikega jahindustulu

RMK jahilubade ostueesõiguse enampakkumisel tõusis tänava keskmine makstav tasu jahimaa hektari kohta 3,62 euronit, mis on ligi 40% rohkem kui aasta varem. Kokku teenis RMK enampakkumisega üle 280 000 euro, mida jagatakse jahipidamist lubavate eramaaomanikega.

Kilingi-Nõmme jahipiirkonnas makstakse 1 hektari jahimaa kasutuse eest eramaaomanikule 2,83 eurot, Väätsa jahipiirkonnas 5,46 eurot ja Kuressaare jahipiirkonnas 6,21 eurot. RMK sõlmib selle kohta maaomanikega kokkuleppe.

RMK hallatavates jahipiirkondades tuleks eramaa jahindusliku kasutamise nõusolekust teada anda aadressile jaht@rmk.ee. Kirjas tuleb ära tuua oma nimi, kinnistute või katastriüksuste number ja arveldusarve, kuhu maaomandi jahindusliku kasutuse eest tasu kanda. Oma nõusolekust palub RMK teada anda hiljemalt 1. juuliks 2015.

Need maaomanikud, kes soovivad ise väikeulukijahtida või korraldada ja kelle maaomand asub RMK hallatavas jahipiirkonnas, saavad RMK-lt taotleda tasuta väikeuluki jahilube. RMK on ette valmistanud vastava taotluse vormi (vt www.rmk.ee), mida saab täita ja edastada e-posti teel.

RMK haldab Kilingi-Nõmme, Väätsa ja Kuressaare jahipiirkonda, alates sellest jahihooajast ei halda enam Nõva, Jäärumetsa ja Anguse jahipiirkonda.

Allikas: RMK

VÄLISMAA

Ühistutegelased tutvusid Sloveenia metsandusega

Metsaühistute võtmeisikud käisid aprillis tutvumas Sloveenia metsandusega. Erinevus meiega on, et riik sekkub seal erametsandusse palju rohkem kui Eestis.

Sloveenias on metsasus 56-57%. Mägisel maastikul kasvavad valdavalt küpsed metsad, on nii tihedaid pöögi-segametsi kui ka puhtkuusikuid. Euroopa kõige kõrgemad kuused võib leida just Sloveenias. Palju on looduskaitsealasid, riik panustab turisminduse edendamisse. Samas toetab riik tugevasti metsateadust.

Eesti keskmine puidutagavara on 200-250 tm/ha, Sloveenias ligi 1000 tm/ha. Küps mets on siiski valdavalt vaatamiseks. Raietegevus on pigem nagu korilus, see toimub üksikute puude kaupa. Mägise maastiku tõttu on raiumine raskendatud. Mets hukkub sageli kas tormi, põlengute või ekstreemse jäätumise tõttu. Lageraied on Sloveenias keelatud, samas on metsa taastamisel riigi kontroll ja tugi.

Puidutööstus on Eestis kaasaegsem, Sloveenias tegutsevad pigem väikesed artellid. Suurte elektri ja soojuste koostootmisjaamade asemel näeb seal puiduenergeetika väikesi lahendusi, millest Eesti võiks eeskuju võtta.

Metsaomandid on kuni 2 ha suurused. Omanikke on palju, aga nende tegutsemisvabadus on väga piiratud. Metsa uuendamisel jagab riik istikuid tasuta.

Allikas: reisil käinud Indrek Jakobson, Guido Ploompuu, Mati Schmuul.

MAAOMAND

Ministeerium tuletab reegleid meelde

Keskkonnaministeerium võttis pressiteatega kokku igapäevase reeglid, et suvitajatel-matkajatel oleks need võõrastele eramaadele sattudes silme ees.

Põhiline, mida rõhutatakse, on, et võõral maastikul võib viibida vaid omaniku loal. Kui omanik ei ole oma maatükki piiranud või tähistanud, võib eeldada, et seal võib ka viibida, aga kui matkates nähakse silti "Eramaa", tuleb omanikult maal viibimiseks luba küsida. Alati peab luba küsitud olema neil, kes tahavad võõral eramaal mootor- või maastikusõidukiga sõita.

Maaomanikul on õigus oma maatükil piirata ka konkreetseid tegevusi, näiteks: läbi jalutamine lubatud, kuid marjade korjamine, telkimine vms keelatud.

Veekogudele, mis avalikult kasutatavad, peab olema kõigil ligipääs vähemalt kuni 4 meetri laiuselt veekogu piirist ja kaldaomanik peab igaühel lubama kallasrada kasutada.

Allikas: keskkonnaministeerium

Metsaomanike majanduskoostöö ühistute abil

Eesti metsaühistud aitavad metsaomanikke ka puidu müügil ja laiemalt metsade majandamisel. Ühistu kaudu saab infot turuseisu kohta ning abi puidu või raieõiguse müügil ja metsa uuendamisel. Ühistud on ühiseks puidumüügiks asutanud keskuhistu Eramets ja Eesti Puidumüügikeskuse.

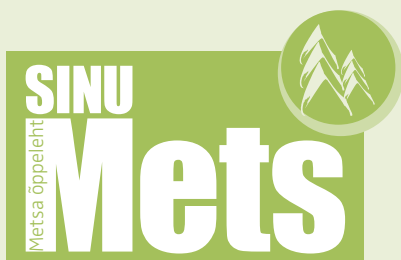
Piirkond	Majanduskoostöö kontaktisik	Kontakt	Ühistu	Telefon
Harjumaa	Tarvo Aasver	tarvo.aasver@keskuhistu.ee	Arved Viirlaiu Põhja-Eesti Metsaühistu	5818 8289
Harjumaa	Lauri Salumäe	metsayhistu@rmy.ee	Tallinna Metsaomanike Selts	513 4276
Harjumaa	Rünno Viir	rynno.viir@kemo.ee	Eesti Metsaühistu	513 8384
Harjumaa	Ray Raiesmaa	ray@eestimetsad.ee	Ühinenud Metsaomanikud MTÜ	
Hiiumaa	Aira Toss	aira.toss@erametsaliit.ee	Hiiumaa Metsaselts	5648 8601
Ida-Virumaa	Mikk Värimäe	mikk.varimae@keskuhistu.ee	Iisaku Metsaühistu	522 5900
Jõgevamaa	Aivar Lääne	aivar.laane@keskuhistu.ee	Palamuse Metsaselts	514 5543
Jõgevamaa	Ülo Kriisa	ulo.kriisa@erametsaliit.ee	Saare Valla Erametsaomanike Ühing (kasvava metsa müük)	508 4016
Jõgevamaa	Harry Pütsepp	harry.putsepp@keskuhistu.ee	Vooremaa Metsaühistu	507 7623
Jõgevamaa	Leonhard Niklus	leonhard.niklus@keskuhistu.ee	Vooremaa Metsaühistu	529 3237
Järvamaa	Tarmo Läll	tarmo.lall@keskuhistu.ee	Minu Mets	505 4390
Läänemaa	Mikk Link	mikk.link@keskuhistu.ee	Läänemaa Metsaühistu	345 3698
Läänemaa	Allar Luik	allar.luik@keskuhistu.ee	Läänemaa Metsaühistu	5395 9697
Lääne-Virumaa	Guido Ploompuu	guido.ploompuu@keskuhistu.ee	Viru-Lemmu Metsaselts	5558 3777
Lääne-Virumaa	Lauri Salumäe	rakvere.metsayhistu@erametsaliit.ee	Rakvere Metsaühistu	322 7845, 513 4276
Pärnumaa	Eerik Philips	parnumaa.metsaselts@gmail.com	Pärnumaa Metsaomanike Selts	5348 3148
Pärnumaa	Tiit Kosenkranius	tiit@eestimetsad.ee	Ühinenud Metsaomanikud	523 0932
Pärnumaa	Raigo Rõõmussar	raigo@eestimetsad.ee	Ühinenud Metsaomanikud	525 9330
Pärnumaa	Kadri Kukk	vandrametsayhing@gmail.com	Vändra Metsaühing	526 1226
Pärnumaa	Ray Raiesmaa	ray@eestimetsad.ee	Ühinenud Metsaomanikud MTÜ	
Põlvamaa	Kalle Peterson	kalle.peterson@keskuhistu.ee	Põlva Metsaomanike Selts	514 4513
Põlvamaa	Erki Vinni	erki.vinni@keskuhistu.ee	Põlva Metsaomanike Selts	514 4514
Raplamaa	Tarvo Aasver	tarvo.aasver@keskuhistu.ee	Arved Viirlaiu Põhja-Eesti Metsaühistu	5818 8289
Raplamaa	Märt Linnamägi	mart.linnamagi@erametsaliit.ee	Vardi Erametsaselts	5556 0125
Raplamaa	Valdu Reinaas	valdu.reinaas@erametsaliit.ee	Kohila Metsaselts	504 7119
Saaremaa	Mati Schmuul	mati.schmuul@erametsaliit.ee	Saaremaa Metsaühing	5341 2480
Saaremaa	Kaido Humal	kaido.humal@hotmail.com	Saaremaa Metsaühing	5305 9455
Tartumaa	Harry Pütsepp	harry.putsepp@keskuhistu.ee	Vooremaa Metsaühistu	507 7623
Tartumaa	Leonhard Niklus	leonhard.niklus@keskuhistu.ee	Metsanduse Arendamise Ühing	529 3237
Tartumaa	Piret Arvi	piret.arvi@metsaareng.ee	Metsanduse Arendamise Ühing	520 5853
Tartumaa	Peep Põntson	peep.pontson@erametsaliit.ee	Kesk-Eesti Metsaomanikud	515 5332
Tartumaa	Ülo Kuusik	ylo.kuusik@gmail.com	Tartu Jahimeeste Metsaselts	516 9682
Tartumaa	Erki Vinni	erki.vinni@keskuhistu.ee	Põlva Metsaomanike Selts	514 4514
Valgamaa	Atso Adson	atso.adson@keskuhistu.ee	Valgamaa Erametsaühing	5649 3197
Valgamaa	Ray Raiesmaa	ray@eestimetsad.ee	Ühinenud Metsaomanikud MTÜ	
Viljandimaa	Raigo Rõõmussar	raigo@eestimetsad.ee	Ühinenud Metsaomanikud	525 9330
Viljandimaa	Harry Pütsepp	harry.putsepp@keskuhistu.ee	Vooremaa Metsaühistu	507 7623
Viljandimaa	Leonhard Niklus	leonhard.niklus@keskuhistu.ee	Vooremaa Metsaühistu	529 3237
Võrumaa	Ilmar Ait	ilmar.ait@keskuhistu.ee	Võrumaa Metsaomanike Liit	5302 0544
Eesti	Margo Rüütel	metsa.huviliste@gmail.com	Metsahuviliste Selts	505 1201

- Maagiline mõtteviis on tähtsal kohal rahvameditsiinis, avaldades näiteks põhimõtte: sarnane ravib sarnast.
- Tuulepesa ehk tuulehaga, mida eriti kase ja sanglepa ladvas sageli võib näha, seoti eeskätt tuulega, kusjuures neid vahel peeti tõeliseks tuule pesapaigaks, kus tuul käib puhkamas. Siit on ka mõistetav, miks tuulepesa peeti sobivaks ravimise vahendiks „tuulest tulnud” haiguste puhul – tuulerõuged, kõrvahaigused, silmavalu, vistrikud, vinnid jt. Ravi toimus enamasti haiget kohta tuulepesaga suitsutades või tuulepesa-keeduveega pestes.
- Maagilise ravi otstarbeks tuli mõnikord otsida ka mõni ebanormaalselt kasvanud puu, mis oma hargneva või keerdu kasvanud tüve või okstega moodustas loomuliku suletud ringi, küllalt suure, et inimene sellest läbi mahuks. Haige kas pugus ise või tõmmati sellest mulgust läbi, et sel viisil haigust maha pühkida või puule üle anda.
- Läbipugemine olnud tavaks eriti palavikuhaiguste puhul – palavikuhaigeid lapsi tõmmati puu vahelt läbi. Lääne-Eestis hõõruti keerdukasvanud lepatüvede vahel haiget kätt. Saare- ja Hiiumaal pugesis aga vananevad neid seesuguse puu vahelt läbi (tihtipeale veel tagurpidi), et pääseda vanatüdrukaks jäämise ohust.
- Erilist väge omistati ka välgust tabatud puule. Hambavalu kadus, kui sellise puu killuga torgiti iget.
- Kasvajate vastu aitasid puude kasvajad, pahad. Et kasvajast lahti saada, selleks tuli teda pahaga muljuda ja tasuda. Üksikud pahklikud puud võisid oma pahkade tõttu pühakski saada ja tõusta tähtsale kohale ravimaagias. Näiteks on räägitud ühest Hiiumaa kasvanud vanast pärnast, mille okste küljes oli vanasti alati kõiksugu paelasid ja lipsusid. Suvistepühadel ja jaanipäeval viidud pärnale ohvriande. Siis ta ilustatud tupsude ja lipsudega ära. Kellel paised olnud, see pigistanud seda paelaga, mis seal puu küljes, siis kadusid paised kohe ära.
- Mõnigi puu võis ka ilma pahkadeta aidata paisete vastu. Näiteks üks Hiiumaa lepp, keda kutsuti „paise lepaks”. Kui paised peal, võtsid mingi värvilise riidetüki, hõõrusid sellega paiseid ja kinnitasid pärast lapi lepa otsa.

Allikas: Ants Viires „Puud ja inimesed”,
Ilmamaa 2000

Sinu Metsa saab ka koju tellida

- Metsaomanike, jahimeeste ja kõigi teiste metsandusest-jahindusest rohkem teada tahtvate inimeste õppeleht.
- Ilmub neli korda aastas ajalehe Postimees vahel.
- Eraldi tellides on ühe numbrilise hind 2 eurot
- Tellimine telefonil 666 2525 või levi@postimees.ee